

Klimaatrealisaties 2015

Gemeenten en steden verminderen de broeikasgasuitstoot

**Provincie
Antwerpen**

Bekijk de inspirerende klimaatacties
die de gemeenten en steden
uitvoerden in 2015.

INLEIDING

De provincie Antwerpen en bijna alle gemeenten van de provincie zetten zich in voor het klimaat. Samen met 43 gemeenten engageerde de provincie Antwerpen zich om met de eigen organisatie tegen 2020 klimaatneutraal te zijn. Daarnaast tekenden 63 gemeenten in op het Burgemeestersconvenant om de broeikasgasuitstoot te verminderen op het grondgebied. Ten slotte zijn er ook gemeenten die een eigen klimaatdoelstelling goedkeurden.

Klimaatacties om deze doelstellingen uit te voeren mogen niet uitblijven.

We zijn trots dat 42 gemeenten in deze pers- en inspiratiebundel een actie voorstellen die ze in 2015 uitvoerden. Elke gemeente kreeg de kans om een inspirerende klimaatactie voor het grondgebied en voor de organisatie van de gemeente in het zonnetje te zetten. Of het nu acties waren over een efficiëntere openbare verlichting, het milieuvriendelijker maken van het openbare patrimonium, aansluitingen voor warmtenetten, aanwerven van energieadviseurs, grond ter beschikking stellen voor groenteteelt of ambtenaren die op de fiets springen, elke actie zorgde ervoor dat de CO₂-uitstoot verminderde. Elke gemeente is terecht fier op haar realisatie. Het bewijst dat het klimaatengagement bij de lokale besturen leeft én werkt!

Vanzelfsprekend houdt het klimaatbeleid van de gemeenten veel meer in dan enkel de acties die hier vermeld worden. De ambities van de gemeenten gaan verder: de gemeentelijke klimaatactieplannen bevatten een opsomming van de maatregelen om hun klimaatdoelstelling te bereiken. En die maatregelen zullen jaar na jaar meer in detail worden uitgewerkt met de betrokken partners en doelgroepen.

De intercommunales IOK, IGEMO en IGEAN trekken mee aan de kar voor de doelstellingen van het burgemeestersconvenant. In opdracht van bijna alle gemeenten verrichten ze heel wat werk in het opmaken, begeleiden en inspireren van de gemeentelijke klimaatactieplannen. Samen met de provincie bouwen zij mee aan het gemeentelijk klimaatbeleid.

De Antwerpse gemeenten kiezen voor een doorgedreven klimaatbeleid. Wie volgt?

Meer informatie?

Els van Praet T 03 240 66 83

klimaat@provincieantwerpen.be

www.provincieantwerpen.be

(zoek op klimaatneutrale organisatie 2020)

Gemeentelijke acties binnen hun eigen ORGANISATIE

2015

Zo doen we het zelf en
geven we het goede voorbeeld!

vriendvan.be

AARTSELAAR Kiest voor DUURZAME DIENSTVERPLAATSINGEN

vriendvan.be

De gemeente zet werknemers aan om meer de fiets te nemen.

Doelstelling

De gemeente Aartselaar zet in op duurzame verplaatsingen om zo de CO₂-uitstoot te verminderen. Eind 2015 beschikte de gemeente over 5 elektrische fietsen. Een ervan heeft de gemeente gewonnen via de actie van Eandis; "Car Free Day". De aankoop van de andere 4 fietsen werd verspreid over de jaren 2014 en 2015.

De gemeente organiseerde een workshop "Ecodriving stimuleren" (2014+2015) voor gemeentepersoneelsleden die het meest met gemeentelijke wagens rijden.

Er werd een bestelwagen met open laadbak via CNG-motor aangekocht in 2015. Er is een bestelling lopende bij Eandis voor een gesloten bestelwagen via CNG-motor. In de loop van 2016 wordt waarschijnlijk nog een derde voertuig op gas aangekocht.

Aartselaar is in 2015 gestart met een campagne rond "gezonde werknemer" waarbij o.a. autoluwe verplaatsingen (woon-werkverkeer) worden gestimuleerd. "Vrijdag = fietsdag" is geïntegreerd in de campagne alsook oproep tot deelname aan "Mijn korte ritten" en "Car Free Day". De campagne loopt door in 2016.

Samenwerking met

Een elektrische fiets heeft de gemeente Aartselaar gewonnen via Eandis actie "Car Free Day".

De Workshop "Ecodriving" wordt georganiseerd door Ecolife.

De gesloten bestelwagen is besteld via Eandis.

Gemeente is trots op

Door het uitvoeren van meerdere acties omtrent duurzame dienstverplaatsingen willen we een voorbeeldfunctie uitoefenen naar onze inwoners.

Aartselaar
Gemeente

In 2015 voerde gemeente Aartselaar deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

**Provincie
Antwerpen**

AARTSELAAR KIEST VOOR DUURZAME DIENSTVERPLAATSINGEN

vriendvan.be

76 personeelsleden hebben meegedaan aan de "Car Free Day" waardoor onze gemeente een elektrische fiets heeft gewonnen via Eandis.

Aandachtspunten

De elektrische fietsen worden goed gebruikt voor dienstverplaatsingen. Voorlopig zijn 5 elektrische fietsen ruim voldoende.

De workshop "Ecodriving stimuleren" is wegens succes herhaald in 2015 voor andere personeelsleden. Het effect van de workshops zal hopelijk meetbaar zijn in de uitstoot van ons wagenpark (opmaak volgende inventarissen).

We willen stelselmatig overschakelen naar een milieuvriendelijk wagenpark, bij noodzakelijke vervanging van bestaande oude voertuigen. De aankoop van 2 voertuigen via CNG-motor is alvast een stap in de goede richting.

De campagne rond "gezonde werknemer" was nog niet succesvol in 2015. Het personeel dat momenteel nooit of nauwelijks met de fiets of te voet naar het werk komt willen we over de streep trekken. Er moet een "trigger" zijn om deze mensen te overhalen. We proberen opnieuw in 2016.

Resultaten

Door het uitvoeren van meerdere acties omtrent duurzame dienstverplaatsingen zal onze gemeente zeker minder CO₂ uitstoten wat verplaatsingen betreft.

Kostprijs

De aankoop van 5 elektrische fietsen: € 5.000 incl. btw.

Het organiseren van 2 workshops "ecodriving stimuleren" : € 1.587,52 incl. btw.

De aankoop van de bestelwagen met open laadbak (via CNG-motor): € 48.024,90 incl. btw.

Gezonde werknemer: fluohesje voor elke deelnemer: € 560,71 voor 200 stuks, het doel voor 2016 = meer fietsvergoeding betalen aan personeelsleden = meer personeelsleden die met de fiets naar het werk.

Contactpersoon

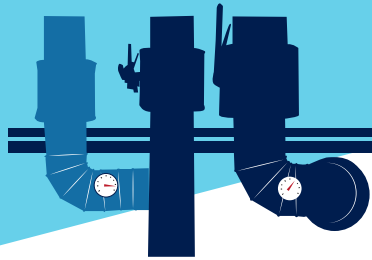
Moonen Sofie

T 03 870 16 26

sofie.moonen@aartselaar.be

ANTWERPEN KIEST VOOR DUURZAAM BOUWEN

vriendvan.be

Door verschillende delen van de stookinstallatie te isoleren verbruikt de stad minder energie.

Doelstelling

Bij de distributie van de verwarming is het belangrijk dat de warmte getransporteerd wordt naar de plaats waar ze gevraagd wordt. Het is meestal niet nodig dat een stookplaats verwarmd wordt. Om de warmteverliezen via het warmtedistributiesysteem te beperken, isoleert men best zo goed mogelijk de leidingen, pompen en appendages.

Volgende installatie-onderdelen van de verwarming en de productie van sanitair warm water werden bijkomend geïsoleerd: pomphuizen, vuilafscheiders en ontluchters, warmtewisselaars en appendages zoals afsluiters, vlinderkleppen, regelkranen, inregelventielen, flenzen, koppelingen, overdrukventielen, terugslagkleppen,...

Stad is trots op

Deze actie werd uitgevoerd binnen het kader van de energiebesparende maatregelen. Van de gebouwbeheerders ter plaatse kregen we positieve feedback omdat de stookplaatsen en onderstations nu een aangamere temperatuur hebben.

Resultaten

We ramen dat het totaalproject een terugverdientijd van een kleine 5 jaar zal hebben. De CO₂-reductie schatten we in op een 44 ton.

Kostprijs

41.000 euro voor de 10 gebouwen tezamen.

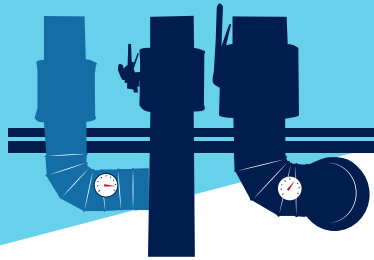

In 2015 voerde stad Antwerpen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ANTWERPEN KIEST VOOR DUURZAAM BOUWEN

vriendvan.be

Contactpersoon

Boris Fornoville, T 03 338 37 57, boris.fornoville@stad.antwerpen.be

ARENDONK KIEST VOOR DUURZAME DIENSTREIZEN

vriendvan.be

De gemeente investeerde in dienstfietsen en milieuvriendelijke wagens.

Doelstelling

Er zijn twee dienstfietsen aangekocht voor de kortere dienstverplaatsingen. Daarnaast is er begonnen met de aankoop van milieuvriendelijke voertuigen, twee CNG en één elektrisch voertuig.

Samenwerking met

DONA voor de dienstfietsen en Eandis voor de aankoop van de milieuvriendelijke voertuigen.

Gemeente is trots op

De gemeente geeft het goede voorbeeld door te kiezen voor duurzame mobiliteit door enerzijds de medewerkers de mogelijkheid te geven om de korte verplaatsingen met de dienstfiets te doen. Anderzijds wordt er gekozen voor duurzame CNG en elektrische voertuigen voor de langere verplaatsingen.

Aandachtspunten

De kortere verplaatsingen binnen de gemeente worden vaak met de fiets gedaan i.p.v. met de auto. Van zodra de CNG en elektrische voertuigen er zijn zullen deze zorgen voor een forse daling in de CO₂-uitstoot.

Provincie
Antwerpen

In 2015 voerde gemeente Arendonk deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ARENDONK KIEST VOOR DUURZAME DIENSTREIZEN

vriendvan.be

Kostprijs

Dienstfietsen waren gratis recuperatiefietsen, gerepareerd door DONA.

Milieuvriendelijke voertuigen:

- Elektrische lichte bestelwagen: € 27.173,89
- CNG lichte bestelwagen: € 15.848,38
- CNG personenwagen: € 18.112,88

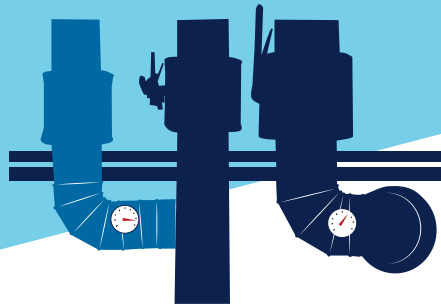
Contactpersoon

Jochen Lauwers

T 014 40 90 82

jochen.lauwers@arendonk.be

BALEN KIEST VOOR DUURZAAM BOUWEN

vriendvan.be

Kleuterscholen van Schoor en Hulsen vervingen mazoutketels door energiezuinige gasketels.

Doelstelling

Een zuinigere en milieuvriendelijke verwarming.

Samenwerking met

Kleuterschool Schoor: eigen beheer
Kleuterschool Hulsen: eigen beheer

Gemeente is trots op

Dat er sinds enkele jaren oude mazoutketels verwijderd worden en de oude ketels vervangen worden door hoogrendementsketels op gas.

Aandachtspunten

Ja, de nieuwe installatie zal een energiezuinige verwarming verzorgen gecombineerd met een nieuwe sturing zodat die enkel zal werken wanneer er vraag is.

Resultaten

Resultaten zijn moeilijk in te schatten omdat dit een deel is van de gehele verwarming op één locatie en omdat de omschakeling in eigen beheer werd uitgevoerd zonder begeleiding door een studiebureau.

Kostprijs

Kleuterschool Schoor: € 20.000
Kleuterschool Hulsen: € 15.000

Contactpersoon

Bart van Grieken T 014 74 40 87
bart.van.grieken@balen.be

In 2015 voerde Balen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

BEERSE KIEST VOOR DUURZAME DIENSTVERPLAATSINGEN

vriendvan.be

Het gebruik van elektrische fietsen beperkt de uitstoot van dienstverplaatsingen.

Doelstelling

Verplaatsingen tijdens de diensturen kunnen met de elektrische fiets gebeuren.

Samenwerking met

De elektrische fietsten zijn aangekocht via de samenaankoop van Eandis.

Gemeente is trots op

Op deze manier hopen we dat de collega's minder snel de auto nemen waardoor er een reductie van CO₂-uitstoot is. Bovendien is bewegen goed voor de gezondheid.

Aandachtspunten

De fietsen zijn in het najaar in gebruik genomen. We hopen dat vanaf het beter weer wordt de fietsen veelvuldig gebruikt zullen worden.

Kostprijs

€ 7 860

Contactpersoon

Hilde Sneyders

T 014 60 06 47

Hilde.Sneyders@beerse.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2015 voerde gemeente Beerse deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

BERLAAR KIEST VOOR DUURZAME DIENSTVERPLAATSINGEN

vriendvan.be

Oude wagens werden vervangen door energiezuinige CNG-voertuigen.

Doelstelling

Oude wagens uit het wagenpark werden vervangen door CNG-aangedreven wagens. Op deze manier willen we de uitstoot van fijn stof, PAK's en CO₂ verminderen.

Samenwerking met

Eandis organiseerde de aankoop via een groepsaankoop. Via deze actie werd ook het CNG-vulstation voor het tanken van de wagens gratis bekomen en geplaatst.

Gemeente is trots op

Wijziging van de visie in het aankoopbeleid. Vroeger was enkel de prijs van belang en werden vaak tweedehandswagens aangekocht. Nu wordt extra aandacht geschonken aan duurzaamheid (uitstoot, looptijd wagens).

Aandachtspunten

Evaluatie moet nog gebeuren naar verbruiksre-

sultaat en sensibilisatie.

Resultaten

Concrete verminderde CO₂-uitstoot wordt berekend op basis van de gereden kilometers. Dit gebeurt na 1 jaar gebruik.

Kostprijs

19.047,17 euro per voertuig.

Contactpersoon

Nils Serneels

T 03 410 19 26 | nils.serneels@berlaar.be

In 2015 voerde gemeente Berlaar deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

BOECHOUT KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE STRAATVERLICHTING

vriendvan.be

Door de straatverlichting te voorzien van led-lampen en te doven op bepaalde tijdstippen vermindert het energieverbruik met 25%.

Doelstelling

In 2015 besliste het gemeentebestuur om in te zetten op een verdere energiebesparing en modernisering van de openbare verlichting.

Basisprincipe: juiste verlichting op de juiste plaats.

Bij de keuze van het armatuur zelf is het beperken van lichthinder en lichtvervuiling een belangrijk criterium.

Er wordt gekozen om steeds te verlichten met neerwaarts gerichte bundel, enkel waar en wanneer nodig en met de juiste verlichtingssterkte.

Led-verlichting:

In nieuwe verkavelingen en projecten wordt er led-verlichting geplaatst, dewelke zuiniger is dan de huidige verlichting.

In bestaande verkavelingen wordt er led ingevoerd als het bestaande lamparmatuur van meerdere lichtpunten vervangen moeten worden. Een bijkomende voorwaarde hierbij is het voldoen aan de verlichtingsnorm NBN EN 13201.

Constant Lumen Output (C.L.O) levert een besparing van 15% op het verbruik over de volledige levensduur.

De led-verlichting geeft een constante hoeveelheid licht gedurende zijn volledige levensduur, ondanks het verouderen van het toestel, de led en de driver. In het begin is hiervoor een lager vermogen nodig dan op het einde van zijn levensduur.

Door gebruik te maken van C.L.O. moet er in het begin geen te hoog vermogen voorzien worden, wat een energetische besparing oplevert.

Dimmen:

Bij de bestaande openbare verlichting wordt er bijkomend vanaf 23u tot 6u de openbare verlichting, waar het technisch mogelijk is, met 50% gedimd. Dit resulteert in een energiebesparing van om en bij de 25%.

In 2015 voerde gemeente Boechout deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

BOECHOUT KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE STRAATVERLICHTING

vriendvan.be

Samenwerking met

Infrax

Gemeente is trots op

De pilotrol die zij inneemt binnen de Infrax-gemeentes om led als standaardverlichting te kiezen.

Contactpersoon

Sofie Cuypers

T 03 460 06 38

sofie.cuypers@boechout.be

BRECHT DOOFT DE STRAATVERLICHTING

vriendvan.be

Door de straatverlichting te doven op bepaalde tijdstippen en te vervangen door led-verlichting verminderde het elektriciteitsverbruik van de gemeente in 2015 met 300 000 kWh.

Doelstelling

De gemeente Brecht wil de openbare verlichting efficiënter gebruiken en de lampen alleen laten branden waar en wanneer het echt nodig is. Daarom worden ongeveer 1800 lampen in onze gemeente tussen 23.00 u en 6.00 uur gedoofd. Daarnaast wordt er extra budget vrijgemaakt om oude armaturen systematisch te vervangen door led-armaturen.

De openbare verlichting is veruit de grootste elektriciteitsverbruiker voor een lokaal bestuur. Het invoeren van deze maatregel levert dan ook een substantiële bijdrage aan de vermindering van de CO₂-uitstoot.

Samenwerking met

Voor het uitvoeren van deze maatregelen werkt de gemeente samen met Eandis, de beheerder van de openbare verlichting.

Gemeente is trots op

De beoogde vermindering van de CO₂-uitstoot is gerealiseerd. Met de gerealiseerde besparing komt

er budgettaire ruimte vrij om de verlichting verder te moderniseren.

Aandachtspunten

Het draagvlak van de inwoners kan nog verbeterd worden. Er waren verschillende klachten. Dit ging vooral over het onveiligheidsgevoel.

Resultaten

Er wordt jaarlijks 71 ton CO₂ minder uitgestoten. Het elektriciteitsverbruik is met 300 000 kWh gedaald.

Indien we dit niet gedaan hadden, hadden we dit jaar 60 000 euro meer moeten betalen aan elektriciteitskosten

Kostprijs

23 000 euro

Contactpersoon

Peter Budts

T 03 660 25 69 | peter.budts@brecht.be

In 2015 voerde gemeente Brecht deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

DUFFEL KIEST VOOR DE FIETS

vriendvan.be

Door de nieuwe afsluitbare fietsenstalling komen werknemers van de gemeente Duffel met de fiets naar het werk.

Doelstelling

We willen ons gemeentepersoneel meer met de fiets naar het werk laten komen. Veel personeelsleden wonen binnen een straal van 5 km van het gemeentehuis. Toch komen er nog een aantal mensen met de auto naar het werk. Als reden gaven ze vaak op dat hun fiets niet veilig kan gestald worden, ook al hadden we al een overdekte fietsenstalling. Daarom besloten we een afsluitbare fietsenstalling te plaatsen, enkel voor gemeentepersoneel. We hopen hiermee toch enkele mensen over de streep te trekken om met de fiets naar het werk te komen in plaats van met hun vertrouwde auto.

Gemeente is trots op

We zijn heel blij met alle positieve reacties van de collega's. Er zijn al enkele collega's die tot nu toe met de auto naar het werk kwamen maar die beloofden met de fiets te komen.

Resultaten

De fietsenstalling staat er pas en is nog niet volledig afgewerkt, dus hebben we nog geen echte resultaten.

Kostprijs

De totale kostprijs voor dit project is 17.000 €.

Contactpersoon

Ann Hamers

T 015 30 72 66 | milieudienst@duffel.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2015 voerde gemeente Duffel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ESSEN KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE STRAATVERLICHTING

vriendvan.be

Door de straatverlichting beter af te stemmen op de noden en nieuwe verlichting te voorzien van led-technologie verminderde de gemeente haar jaarlijks elektriciteitsverbruik met 225.255 kWh.

Doelstelling

De gemeente Essen wil haar broeikasgasuitstoot beperken. De openbare verlichting heeft een groot aandeel in het jaarlijkse energieverbruik van de gemeente. Het elektriciteitsverbruik van de openbare verlichting veroorzaakte een uitstoot van 112 ton CO₂-equivalenten of 12,7% van de totale uitstoot van de gemeente. Doordat de gemeente 100% groene stroom verbruikt ligt de uitstoot al veel lager. De openbare verlichting zorgt voor 69% van de totale uitstoot door elektriciteit, wat een behoorlijk hoog aandeel is. Een besparing in het energieverbruik zal ook een kostenbesparing opleveren.

De gemeente kende voor deze realisatie twee regimes in de openbare verlichting op haar grondgebied:

- Regime 08 avond en morgen: Lampen die enkel 's avonds en 's morgens branden en niet 's nachts. Deze lampen branden niet tussen 0.30 en 5.00 uur.
- Regime 05 nacht: Lampen die 's nachts branden vanaf dat het donker wordt tot het weer licht wordt (dus in de zomer branden ze minder lang dan in de winter).

In een eerste stap werden bij het regime 08 'avond en morgen' de uren aangepast naar 23.00 en 5.30 uur. Deze lampen branden dus 1,5 uur minder lang. In een tweede stap werd bekeken welke lampen die nu in regime 05 zitten, kunnen overgezet worden naar regime 08. Een uitzondering werd gemaakt voor kruispunten en gevaarlijke bochten en naargelang de categorie van de straat werd eventueel om de twee verlichtingspalen gewerkt.

995 lampen werden omgevormd naar regime 08 (avond en morgen).

20 lampen werden omgevormd naar regime 05 (nacht).

We stelden een besparingsdoelstelling voorop van 10%.

In 2015 voerde gemeente Essen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ESSEN KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE STRAATVERLICHTING

vriendvan.be

Samenwerking met

Er werd in dit dossier samengewerkt met Infrac. Zij beschikken over de nodige gegevens per lamp (onder meer welk regime). Vervolgens werd samen met Infrac per lamp bekeken welk regime het meest geschikt was. Dit was ongeveer een week voltijds werk voor 2 personen. Vervolgens werd dit door Infrac nog verder verfijnd en werd het regime door Infrac ook in de praktijk aangepast.

Gemeente is trots op

De vooropgestelde doelstelling werd gehaald. Een besparing van 10% werd vooropgesteld, uiteindelijk was er een besparing van 16%. Door bewuster bezig te zijn met de openbare verlichting is nu ook formeel afgesproken met Infrac en Huisvestingsmaatschappijen dat alle nieuwe openbare verlichting op het grondgebied van de gemeente (nieuw geplaatst, vervangingen, enz.) in led-verlichting zal worden uitgevoerd.

Aandachtspunten

Een duidelijke communicatie naar de inwoners toe is noodzakelijk.

Voordat het regime werd aangepast werd via alle gemeentelijke kanalen gecommuniceerd over de plannen (website en Essen info). Na de aanpassing werd ook gecommuniceerd over de gerealiseerde besparing. De burgemeester communiceerde nog afzonderlijk over de gevolgen van het aanpassen van de openbare verlichting voor de veiligheid (inbraak e.d.).

Het aanpassen van het regime bracht heel wat teweeg bij inwoners. Er kwamen dan ook wat bemerkingen van bewoners binnen. Deze bemerkingen werden één voor één nagekeken. Naar aanleiding van de gerechtvaardigde bemerkingen werden sommige zaken nog aangepast van in het begin:

- Op 3 adressen en in 2 straten werd de openbare verlichting aangepast naar het vroegere regime.
- Op 7 plaatsen lieten we een extra paal 's nachts branden.

Een half jaar later werden nog eens 32 punten aangepast op basis van opmerkingen van de inwoners.

Resultaten

Deze maatregel zorgt ervoor dat het elektriciteitsverbruik van de openbare verlichting aanzienlijk daalt. Door de aanpassing realiseert de gemeente een besparing van 225.255 kWh/jaar. Dit op een totaal verbruik van 1.400.000 kWh/jaar geeft een besparing van 16%.

Kostprijs

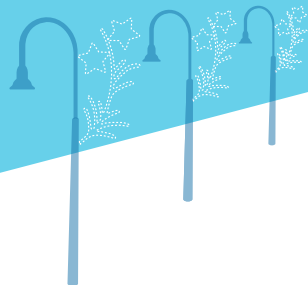
12.000 euro incl. btw waarvan 7.000 euro via het REGfonds van Infrac verliep.

Contactpersoon

Mieke Suykerbuyk | T 03 670 01 47 | duurzaam@essen.be

GROBBENDONK Kiest voor ENERGIEZUINIGE FEESTVERLICHTING

vriendvan.be

Doelstelling

De aankoop van duurzame feestverlichting om een energiebesparing te realiseren en zo minder CO₂ uit te stoten.

Gemeente is trots op

De gerealiseerde energiebesparing en het aanbod dat we zo kunnen creëren naar verenigingen en andere organisaties zodat zij eveneens op hun evenementen gebruik kunnen maken van de duurzame feestverlichting.

Aandachtspunten

De actie heeft het doel bereikt, namelijk een besparing van energie en CO₂-uitstoot binnen onze organisatie. De feestverlichting kan gebruikt worden tijdens diverse evenementen zoals de eindejaarsdrink, Donatusnacht, heksentocht, Rimboerock, enz.

Resultaten

De duurzame ledlampen gaan 25 tot 50 keer langer mee en verbruiken zo'n 10x minder energie dan de vroegere gloeilampen.

Kostprijs

€ 2011,94

Contactpersoon

Anouk De Wit

T 014 50 70 04 | anouk.de.wit@grobbendonk.be

In 2015 voerde gemeente Grobbendonk deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaat-neutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

HEIST-OP-DEN-BERG KIEST VOOR DUURZAAM WOON-WERKVERKEER

vriendvan.be

De gemeente stimuleert werknemers om hun auto aan de kant te laten staan.

Doelstelling

De actie was 2-ledig: enerzijds kregen personeelsleden van gemeente en OCMW de mogelijkheid om via de samenaankoop van Eandis een elektrische fiets aan te kopen. Er werden 31 elektrische fietsen besteld; anderzijds werd een campagne 'Ik STOP met autorijden' georganiseerd, waarbij werknemers hun duurzame pendeldagen registreerden gedurende 4 maanden. Diegenen die minstens 50% van hun woon-werkverplaatsingen op een duurzame manier hebben afgelegd, werden na afloop van de campagne beloond.

Gemeente is trots op

Een heel aantal collega's maken dagelijks gebruik van de fiets of het openbaar vervoer. Anderen kiezen heel bewust voor een duurzamer vervoermiddel tijdens de campagne. Door het aanbod van Eandis werden ongetwijfeld enkele collega's extra overtuigd om met de fiets naar het werk te komen. Door deze campagne kunnen we zowel de overtuigde fietser die dagelijks door weer en wind rijdt, als de 'overstappers' belonen. Bij OCMW loopt een gelijkaardige campagne, zij het iets minder ambitieus. Vanaf 2016 willen we beide campagnes op elkaar afstemmen, met dezelfde doelstellingen.

Aandachtspunten

Er waren in 2015 iets minder deelnemers als in 2014. Vooral bij de arbeiders waren er heel wat minder inschrijvingen. Dit had waarschijnlijk te maken met de communicatie die in 2015 hoofdzakelijk via mail

In 2015 voerde gemeente Heist-op-den-Berg deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

HEIST-OP-DEN-BERG KIEST VOOR DUURZAAM WOON-WERKVERKEER

vriendvan.be

gebeurde. In 2016 zullen we er op moeten letten dat de communicatie naar deze doelgroep opnieuw op papier gebeurt.

Kostprijs

500 euro

Contactpersoon

Marijke Goris | T 015 23 74 13 | mgo@heist-op-den-berg.be

HERENTALS KIEST VOOR DE FIETS

vriendvan.be

De stad breidde het fietsenpark uit met als doel de dienstverplaatsingen zoveel mogelijk met de fiets te doen.

Doelstelling

Het stadsbestuur investeert in het opknappen van 5 gevonden fietsen. Deze fietsen zijn bestemd voor de stadsdiensten. Hiermee is het fietsenpark van de stad uitgebreid van 28 naar 33. Het is de bedoeling dat medewerkers tijdens de werkuren hun verplaatsing zoveel mogelijk met deze fietsen doen.

Zowel het hergebruik/opknappen van gevonden fietsen als het doen van dienstverplaatsingen met de fiets dragen bij tot een CO₂-reductie.

Samenwerking met

De fietsen worden opgeknapt door de cursisten van school DTL en de leerlingen van school De Vesten.

Stad is trots op

De dienstfietsen zijn verspreid over de verschillende vestigingen, ook naar waar er nog geen dienstfietsen aanwezig waren. Deze worden nu gebruikt, dus dat is al een doelstelling die is bereikt. De actie ondersteunt ook de andere initiatieven die de stad in 2015 rond duurzame mobiliteit heeft gedaan, o.a. sensibilisering m.b.t. duurzaam woon-werkverkeer.

Aandachtspunten

Dat de dienstfietsen effectief worden gebruikt, duidt aan dat de doelstelling wordt behaald.

In 2015 voerde stad Herentals deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

HERENTALS KIEST VOOR DE FIETS

vriendvan.be

Resultaten

De extra dienstfietsen zijn sinds half 2015 in gebruik, het effect op minder gebruik van de dienstvoertuigen is nog niet in kaart gebracht. De CO₂-uitstoot van personenauto's is gemiddeld 109 gram per kilometer (g/km). Dus elke kilometer per fiets bespaart 109 gram CO₂.

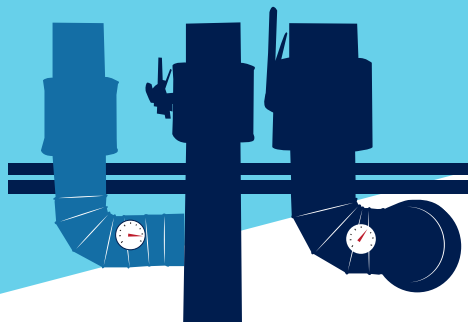
Kostprijs

Herstellingsmateriaal voor de 5 fietsen: 625 euro

Contactpersoon

Koen Dierckx, T 014 25 50 50, milieu@herentals.be

HERENTHOUT KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE VERWARMING

vriendvan.be

Twee nieuwe hoogrendementsketels vervangen verouderde stookketels in het gemeentehuis.

Doelstelling

In het gemeentehuis werd de stookplaats gerenoveerd. De 2 verouderde stookketels van meer dan 30 jaar oud werden vervangen door 2 nieuwe hoogrendementsketels. Er wordt nu gebruik gemaakt van een buitenvoeler, waardoor het verbruik nog efficiënter is.

Gemeente is trots op

Dat de verouderde stookinstallaties werden vervangen door 2 energiezuinige exemplaren, die zowel een kostenbesparing als een verlaging van de CO₂-uitstoot tot gevolg hebben.

Aandachtspunten

Doordat de ketels aan vervanging toe waren (ze waren in slechte staat en werkten niet goed meer), werd sneller beslist om de oude klassieke ketels te vervangen door hoogrendementsketels.

Resultaten

Het vervangen van oude stookketels door hoogrendementsketels levert een energiebesparing op van meer dan 30%.

Kostprijs

22.206,82 euro voor de aankoop en installatie van beide ketels.

Contactpersoon

Sofie Poelmans
T 014 50 78 44 | milieudienst@herenthout.be

In 2015 voerde gemeente Herenthout deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

HOOGSTRATEN KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE VERLICHTING

vriendvan.be

Door de nieuwe led-verlichting in de bibliotheek daalt het elektriciteitsverbruik er met 33%

Doelstelling

De verlichting in de bibliotheek verbruikte tot liefst 70% van het totale elektriciteitsverbruik. Het stadsbestuur investeerde in religting, zodat de bezoekers van de bibliotheek voortaan de boeken en de krant kunnen lezen onder energiezuinige ledlampen.

Bij het ontwerp van de installatie half jaren '90 werd geen rekening gehouden met het verbruik van de verlichting. Boven de balie hingen toneelspots van 300W per lamp. De nieuwe lampen die nu in de bibliotheek hangen, verbruiken tot meer dan de helft minder. In totaal wordt de elektriciteitsfactuur met 33% verminderd.

Stad is trots op

De eigen technische diensten hebben zich het afgelopen jaar flink verdiept in de technologische ontwikkeling van led. Hun bijdrage aan het project was onmisbaar. Door de nieuwe kennis

en ervaring, zien we in de overige gemeentelijke gebouwen steeds vaker ledlampen of –armaturen verschijnen.

Resultaten

De nieuwe installatie van de lampen kost 29.400 euro. De investering is binnen de 8 jaar terug verdiend.

Kostprijs

Door de nieuwe installatie wordt er jaarlijks 18.300kWh elektriciteit minder verbruikt of 3,2 ton CO₂ minder uitgestoten.

Contactpersoon

Judith Schrijvers
T 03 340 19 23 | judith.schrijvers@hoogstraten.be

In 2015 voerde stad Hoogstraten deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

HULSHOUT KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE OPENBARE VERLICHTING

vriendvan.be

Door energieverblindende lampen en armaturen te vervangen wil de gemeente het elektriciteitsverbruik van de openbare verlichting verminderen.

Doelstelling

Bij de renovatie van de weginfrastructuur Peerdekerkhofstraat en omgeving werd gekozen om de openbare verlichting om te vormen naar led-verlichting. Tevens werd er beslist om, los van een renovatie, de meest energieverblindende lampen en armaturen te vervangen door led-verlichting. Met deze aanpassingen willen we het verbruik in de openbare verlichting verminderen. Door het dimmen van de led-verlichting kunnen we verder gaan in deze besparing.

Samenwerking met

Deze actie werd opgezet in samenwerking met Eandis. Eandis berekende de terugverdientijden van de renovatie.

Gemeente is trots op

Voor het eerst wordt een aanzet gegeven om het energieverbruik in de openbare verlichting te verminderen. Tot op heden was er steeds een jaarlijkse stijging. Het doorbreken van die stijging is een trendbreuk. Belangrijk hierbij is dat dit gerealiseerd wordt zonder het comfort van de burgers te verminderen.

In 2015 voerde gemeente Hulshout deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

HULSHOUT KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE OPENBARE VERLICHTING

vriendvan.be

Aandachtspunten

Het is belangrijk om het oorspronkelijk vermogen te vergelijken met het bestaande vermogen. Al te vaak wordt er van uitgegaan dat een renovatie steeds energiebesparend is. Soms is dat niet zo, omdat de lichtsterkte fel verhoogd wordt. Belangrijk hierbij is om even stil te staan of die verhoging van de lichtsterkte wel beter of wenselijk is.

Resultaten

Gezien nog maar pas gestart werd met het overschakelen naar duurzame openbare verlichting kan nog geen exacte inschatting worden gemaakt van de resultaten die de ingreep zal opleveren. Door Eandis werd echter al wel berekend dat de overschakeling zowel met betrekking tot de CO₂-uitstoot als financieel een voordeel zal opleveren.

Kostprijs

30.514,81 euro

Contactpersoon

Paul Vanhoof | T 015 22 94 81 | duurzaamheid@hulshout.be

KAPELLEN DOOFT DE OPENBARE VERLICHTING

vriendvan.be

De gemeente verbruikte 676.602 kWh minder elektriciteit door openbare verlichting op bepaalde plaatsen en tijdstippen te doven.

Doelstelling

De openbare verlichting in Kapellen wordt gedoofd vanaf 23.00 u tot 6.00 u, de gewestwegen, kruispunten en dorpskernen blijven wel verlicht.

Gemeente is trots op

De gewoonte om overal het licht te laten branden wordt doorbroken.

Aandachtspunten

Het is belangrijk de burger goed te informeren waarom dergelijke acties worden ondernomen.

Resultaten

Energiebesparing van 676.602 kWh, een financiële besparing van ongeveer 130.000 euro en 134 ton minder CO₂-uitstoot.

Kostprijs

75.800 euro voor het omschakelen van de armaturen.

Contactpersoon

Ilse Van Cauwenbergh

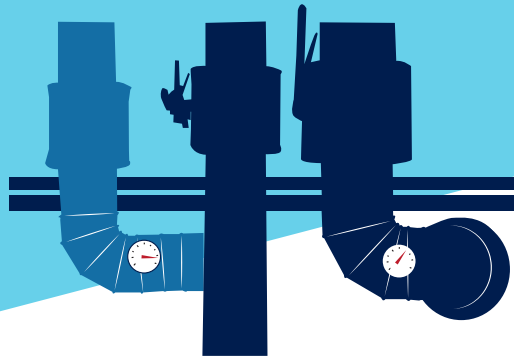
T 06 660 66 30 | ilse.vancauwenbergh@kapellen.be

In 2015 voerde gemeente Kapellen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

KASTERLEE KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Vernieuwing verwarmingssysteem en plaatsing van isolatie in de Pagadder zorgt voor forse CO₂-reductie.

Doelstelling

De oude stookketels met een totaal vermogen van 581 kWh werden vervangen door hoogrendementsketels met een totaal vermogen van 336 kWh. In de verschillende stookplaatsen zijn tevens gasdetectiesystemen geplaatst.

Extra aanpassingen:

Elektronische regelaars zijn geïnstalleerd: deze worden in 2016 of begin 2017 aangesloten aan een web server. Hierdoor kan ten allen tijde het systeem opgevolgd en aangepast worden van op afstand, bv. de temperatuur lager zetten voor de Dikketruindag. Problemen met de verwarming worden automatisch gemeld via de computer.

Frequentiegestuurde pompen: deze regelen de snelheid van het rond te pompen water afhankelijk van de behoefte. Dit zorgt voor een extra besparing op de elektriciteitsrekening.

Overwerk timers: deze bieden de mogelijkheid om buiten de ingestelde tijden de verwarming manueel aan te zetten gedurende 2 uur met een simpele drukknop. Dit wordt voornamelijk toegepast voor de verwarming van de turnzaal 's avonds en in het weekend. De verschillende compartimenten van de school hebben elk hun eigen overwerk timer.

Douches: het warm water van de douches werd volledig afgeschaft. Door het zeer beperkte gebruik van de douches bleek het niet verantwoord om hiervoor een volledige installatie in gebruik te houden.

Overige warm water: via een gasdoorstroomtoestel, bv. in de keuken.

Isolatie: op het plat dak boven de turnzaal en de naastliggende klaslokalen werd isolatie aangebracht. De isolatie van de andere daken was reeds in orde.

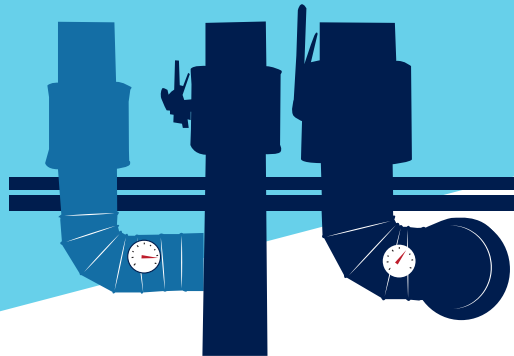
Hoogrendementsglas: ramen en deuren van de turnzaal werden voorzien van nieuw schrijnwerk en hoogrendementsglas.

In 2015 voerde gemeente Kasterlee deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

KASTERLEE KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Samenwerking met

Voor de uitvoering van het project werd met Eandis samengewerkt.

Gemeente is trots op

De vermindering van de CO₂-uitstoot die gerealiseerd wordt, het optimale gebruik van de verwarming door een doordachte verdeling van de warmtekringen en het gebruik van overwerktimers. Dit in combinatie met de geoptimaliseerde verlichting zorgt voor een sterke verlaging in de energiefactuur.

Een bijkomend pluspunt: de besparing in de energiefactuur zorgt voor een rechtstreekse besparing in de werkingskosten van de school. Dit kan geïnvesteerd worden in andere zaken.

Aandachtspunten

De uitvoering van deze werken zorgt voor een efficiënte, zuinige en milieuvriendelijke verwarming.

Resultaten

In de zomer van 2015 werden de werken uitgevoerd. Cijfers over de exacte besparing zijn pas beschikbaar na de winter en na aanpassing van de graaddagen. Een voorafgaande berekening verwacht een jaarlijkse besparing van 7.750 euro en een CO₂-reductie van 31,3 ton.

Kostprijs

225.318,33 euro voor de aanpassing van de verwarming met de extra's en de vervanging van de beglazing. De isolatiewerken zijn hierin nog niet opgenomen.

Contactpersoon

Ann Van Ballaer | T 014 85 99 27 | ann.vanballaer@kasterlee.be

LAAKDAL KIEST VOOR EEN DUURZAAM GEMEENTEHUIS

vriendvan.be

Bij het ontwerp van een nieuw administratief centrum werden duurzame technieken toegepast.

Doelstelling

In 2015 werden de plannen getekend van een nieuw Administratief Centrum in Laakdal. De gemeente kiest voor een bouwconcept met duurzame technieken, waarbij de isolatiewaarden richting passiefnorm gaan. Het gebouw zal verwarmd worden door een warmtepomp die warmte uit de bodem haalt. Voor de sanitaire installaties wordt het regenwater gerecupereerd en via zonnepanelen wekken we energie op. Bovendien zal alle dienstverlening gecentraliseerd worden op één adres: in het nieuwe gebouw zullen zowel de wijkpolitie, Bpost, een buitenschoolse kinderopvang, de bibliotheek, het OCMW als de gemeentelijke diensten gevestigd zijn. Zo worden ook de verplaatsingen van onze inwoners beperkt.

Samenwerking met

Ontwerpbureau Van Hout

Gemeente is trots op

Het bereikte resultaat: het gebouw zal een E-peil van 40 en een K-peil van 23 behalen. De isolatiewaarden gaan richting passiefnorm. Wat betreft dak- en vloerisolatie wordt de passiefnorm zelfs gehaald. Het gebouw voldoet ook aan de BEN-norm voor kantoren.

Aandachtspunten

Er werden minimale duurzaamheidsnormen opgenomen als selectiecriteria in het programma van eisen. Via gunningscriteria (10%) werden extra punten verleend aan wie nog bijkomende duurzaamheidsmaatregelen nam.

In 2015 voerde gemeente Laakdal deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

LAAKDAL KIEST VOOR EEN DUURZAAM GEMEENTEHUIS

vriendvan.be

Resultaten

Het huidige gemeentehuis is zeer energieverslindend en verouderd (enkelvoudig glas, onvoldoende geïsoleerd). De verhuis naar een nieuw duurzaam gebouw zal dus sowieso de energiekosten en de CO₂-uitstoot laten dalen.

Totale produceerbare hernieuwbare energie:

- Elektrisch: 17,75 MWh elektriciteit uit PV-panelen
- Thermisch: 601,1 MWh warmte uit het BEO-veld

Kostprijs

Totale kostprijs bouw nieuw gemeentehuis en herinrichting dorpsplein: 6.500.000 euro

Contactpersoon

Evelyn Celis | T 013 35 90 11 | evelyn.celis@laakdal.be

MECHELEN KIEST VOOR DUURZAME DIENSTVERPLAATSINGEN

vriendvan.be

Door de aankoop van elektrische fietsen en plooi-fietsen wil de stad het personeel aansporen om ook voor verdere verplaatsingen de fiets te nemen.

Doelstelling

De stad Mechelen kocht in 2015 10 elektrische fietsen aan via de samenaankoop van Eandis. Daarnaast kocht de stad ook een plooi-fiets aan. De fietsen staan ter beschikking van de meer dan 800 personeelsleden van de stad Mechelen op verschillende locaties. De fietsen moeten personeelsleden aansporen om ook voor verdere verplaatsingen de fiets te nemen, eventueel in combinatie met het openbaar vervoer. De jeugddienst ging zelf een stap verder en monteerde een karretje aan de elektrische fiets. Op deze wijze vervoeren ze materiaal van de uitleendienst en sparen ze autoritten uit. Er werden ook fietstassen voorzien voor deze fietsen.

Daarnaast kregen personeelsleden ook de kans om via de samenaankoop zelf een persoonlijke elektrische fiets aan te kopen. Een aantal personeelsleden tekenden hierop in en komen nu ook met de (elektrische) fiets naar het werk.

Samenwerking met

We maakten gebruik van de samenaankoop elektrische fietsen van Eandis. Voor het onderhoudscontract doen we beroep op een mobiele fietsenmaker. Dit bestek werd geschreven op basis van het bestek van de provincie Antwerpen.

Stad is trots op

Personeelsleden verplaatsen zich nu vaker met de fiets, ook voor verdere afstanden.

Aandachtspunten

Verschillende personeelsleden gebruiken vaker de fiets. We merken dat er zelfs 'vaste gebruikers' ontstaan. We merken wel dat het nodig is om blijvend te communiceren dat er elektrische fietsen en een plooi-fiets zijn.

In 2015 voerde stad Mechelen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

MECHELEN KIEST VOOR DUURZAME DIENSTVERPLAATSINGEN

vriendvan.be

en dat iedereen deze kan reserveren. In 2016 voorzien we daarom een uitstap met deze fietsen tijdens de personeelsdag. Dit om de drempel te verlagen. Daarnaast blijkt het laden van de batterij vlot te gaan, indien 2 keer per week een controle wordt gedaan.

Resultaten

Op 5 maanden tijd (half aug 2015- half januari 2016) werd er al 1720 km afgelegd met de elektrische fiets. Dit zijn 1720 vermeden kilometers met de auto.

Indien er gerekend wordt (met vb. een Fiat Doblo, die een uitstoot heeft van 138 g/km en een gemiddeld verbruik van 5,2 l/km), dan geeft dit 90 liter diesel dat uitgespaard werd (goed voor een bedrag van 100 euro). In CO₂-uitstoot komt dit neer op een vermindering van 240 kg CO₂.

Kostprijs

10 elektrische fietsen: 15.430 euro

1 plooifiets Dahon: 349 euro

Contactpersoon

Arnout Ruelens | T 0471 21 82 48 | duurzame.ontwikkeling@mechelen.be

MEERHOUT Kiest voor LED-VERLICHTING

vriendvan.be

De parking van nieuw woonzorgcentrum kreeg energiezuinige en efficiënte led-lampen, met een duurzaam karakter.

Doelstelling

Er werd een bewuste keuze gemaakt voor openbare led-verlichting op de parking van het nieuw gebouwde woonzorgcentrum. Led-verlichting is energiezuinig en veel efficiënter. Bovendien werd gekozen voor de armaturen uit een standaard materiaal aanbod wat eventuele herstelling en/of vervanging van de armaturen vereenvoudigt en een duurzaam karakter heeft.

Samenwerking

Voor de realisatie van dit project werd nauw samengewerkt met de distributienetbeheerder Eandis. Eandis heeft de vereiste capaciteit voor de verlichting berekend, is leverancier van de armaturen en heeft de installatie uitgevoerd.

Gemeente is trots op

Voor Meerhout is dit de eerste openbare led-verlichting. Het is de bedoeling om in de toekomst de openbare verlichting systematisch te vernieuwen met led. Bij de realisatie van nieuwe verkavelingen zal openbare led-verlichting geplaatst worden.

Aandachtspunten

De distributienetbeheerder een grondige analyse laten maken van het project en vertrouwen op hun expertise en ervaring.

In 2015 voerde gemeente Meerhout deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

MEERHOUT KIEST VOOR LED-VERLICHTING

vriendvan.be

Resultaten

Het project is een uitbreiding van het openbare verlichtingsnet.

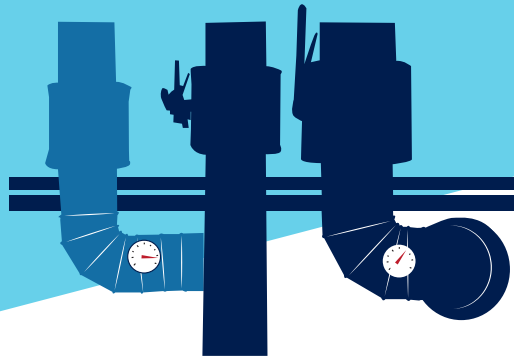
Kostprijs

€ 8.400

Contactpersoon

Jan Boons | T 014 24 99 49 | jan.boons@meerhout.be

MERKSPLAS KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Energie-efficiënte verwarming in gemeentehuis
en gemeenschapscentrum.

Doelstelling

In het gemeentehuis werden nieuwe ketels geplaatst en de bestaande kringen aangepast met frequentiegestuurde pompen met een weersafhankelijke regeling.

In het gemeenschapscentrum werd de sturing aangepast in functie van de bezettingsgraad van de lokalen. Beide sturingen zijn regelbaar van op afstand, fouten worden rechtstreeks gemeld.

Aandachtspunten

In het gemeentehuis, een oud gebouw dat meermaals verbouwd werd, dient er nog een fine-tuning van de installatie te gebeuren (afregeling thermostatische kranen).

Resultaten

Pas meetbaar na enkele stookjaren, rekening houdend met aantal graaddagen.

Kostprijs

Gemeentehuis: 38.827 euro.

Gemeenschapscentrum: 23.563 euro.

Contactpersoon

Alex Peeters | T 014 63 94 37 | alex.peeters@merksplas.be

In 2015 voerde gemeente Merksplas deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

MOL ZET WERKNEMERS AAN HET FIETSEN

vriendvan.be

Tijdens de campagne "Fiets & Scoor" fietsten werknemers van de gemeente Mol en het OCMW samen 134 663 kilometer.

Doelstelling

Het gemeentebestuur en OCMW organiseerden tussen 1 juni en 31 oktober een woonwerkverkeers-campagne: Fiets & Scoor. Bedoeling was dat een personeelslid in vijf maanden tijd minstens 100 kilometer bij elkaar trapte. Ook wie steevast te voet kwam of het openbaar vervoer gebruikte, viel in de prijzen. Bijkomend hoopten we met deze actie samen 10% meer te fietsen ten opzichte van vorig jaar.

De wagen wat meer aan de kant laten staan en meer mensen op de fiets krijgen, dat was het doel van de actie 'Fiets & Scoor'. Als een personeelslid in deze vijf maanden minstens 100 kilometer bij elkaar fietste, won hij/zij een heerlijk ontbijt op 26 november in het restaurant van het lokaal dienstencentrum.

Door de actie te spreiden over een langere periode en een vooraf bepaalde afstand vast te leggen, moest iedereen een gelijkwaardige inspanning leveren. Woonde je bijvoorbeeld zo'n 10 kilometer van het werk? Dan moest je maar 5 keer met de fiets van en naar het werk rijden. Een collega die maar 2,5 kilometer van het werk woonde, moest in de actieperiode 20 keer met de fiets komen. Personeelsleden die elke dag met de bus, de trein of te voet naar het werk kwamen, nodigden we ook uit op het ontbijt.

Bovendien probeerden we in deze periode samen 10% meer te fietsen dan in dezelfde periode vorig jaar. Dat wil zeggen dat we in 2015, 148 000 kilometer bij mekaar moesten trappen. In 2014 fietste het gemeentepersoneel in vijf maanden tijd maar liefst 63 569 kilometer, het OCMW nam 71 000 kilometer voor zijn rekening! Iedereen die zijn steentje bijdroeg voor dit gezamenlijke doel kreeg een fluohesje cadeau.

Om de actie goed te omkaderen en het animo te geven onder het personeel werd een communicatiecampagne opgestart. Zo pompten we bij de lancering van de actie (op 1 juni) alle banden van de fietsen gratis op, onder het motto 'We blazen je moed in'. Verder nomineerden we maandelijks een personeelslid voor een trui:

Juni: Wie verdient de gele trui? - Wie kwam de meeste dagen met de fiets, openbaar vervoer of te voet?

In 2015 voerde gemeente Mol deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

MOL ZET WERKNEMERS AAN HET FIETSEN

vriendvan.be

Juli: Wie verdient de groene trui? - Wie legde de meeste km af met te fiets, openbaar vervoer of te voet?

Augustus: Wie verdient de bolletjestrui? - Wie overbrugt de meeste hoogtes?

September: Wie verdient de witte trui? - Wie is de jongste of oudste trapper/stapper/gebruiker van het openbaar vervoer?

Oktober: Wie verdient het rode rugnummer? - Wie was het strijdlustigste?

Personeelsleden konden elkaar nomineren. Elke maand maakten we de winnaar bekend op intranet.

Samenwerking met

Het gemeentebestuur werkte voor deze sensibilisatiecampagne samen met het OCMW. Alle personeelsleden van zowel het gemeentebestuur als het OCMW konden deelnemen aan de actie.

Gemeente is trots op

Het gemeentebestuur en OCMW zijn trots op de actie omdat mensen meer de fiets namen. Een aantal personeelsleden ruilt intussen regelmatig de wagen in voor de fiets om naar het werk te komen.

Aandachtspunten

In de wandelgangen sprak men erover en de organisatie van het ontbijt werd gesmaakt. De doelstelling van 10% meer fietsen werd niet gehaald, maar er zijn wel meer personeelsleden die fietsten.

Globaal gezien kunnen we zeggen dat de actie geslaagd was.

Resultaten

De actie was op zich succesvol:

497 medewerkers stapten minstens één keer op de fiets.

345 medewerkers verzamelden minstens 100 kilometer

Het OCMW fietste 66 663 km bij elkaar, het gemeentebestuur 68 000 km.

Kostprijs

Het gemeentebestuur organiseerde een ontbijt voor alle deelnemers die 100 km fietsten. Daarnaast kregen alle deelnemers een fluohestje. Het totale budget van deze campagne was 3 155 euro.

Contactpersoon

verkeersdienst | T 014 33 08 22 | verkeersdienst@gemeentemol.be

MORTSEL KIEST VOOR MILIEUVRIENDELIJKE OPENBARE VERLICHTING

vriendvan.be

De vernieuwde wandel- en fietsverbinding wordt verlicht met dimbare leds.

Doelstelling

Het plaatsen van energie-efficiënte en dus milieuvriendelijke openbare verlichting rekening houdend met verkeersveiligheid en lichthinder.

Samenwerking met

Eandis (lichtstudie en beheer openbare verlichting)

Stad is trots op

Het bereikte resultaat: door het dimmen van de verlichting is het wandel- en fietspad constant goed verlicht zonder 'zwarte punten' (dit laatste is wel het geval bij het volledig doven van straatlampen) en dus verkeersveilig.

Dezelfde dimbare led-verlichting werd geplaatst in Fort 4. Hier werd gekozen voor amberkleurige en dus ook vleermuisvriendelijke verlichting.

Het platte ontwerp van de armatuur voorkomt lichtstraling naar boven.

Resultaten

De geplaatste led-verlichting heeft een vermogen van 35 Watt, dit is ca. de helft minder dan klassieke openbare verlichting.

De verlichting wordt bovendien gedimd tot 50% van de capaciteit tussen 23.00 en 6.00 uur.

In 2015 voerde stad Mortsel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

MORTSEL KIEST VOOR MILIEUVRIENDELIJKE OPENBARE VERLICHTING

vriendvan.be

Kostprijs

19 verlichtingspalen = 23.047 euro

Contactpersoon

Milieudienst | T 03 444 18 41 | milieu@mortsel.be

NIEL KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Door verschillende ingrepen in verwarming en verlichting in de kleuterschool verbruikt de gemeente er 25% minder energie.

Doelstelling

De gemeente Niel voerde verschillende werken uit om de Gemeentelijke Basisschool – Ridder Berthoutlaan 5 - kleuterschool te verduurzamen.

Aanpassing Buitenschil : isolatie + nieuwe dakbedekking

Vernieuwen HVAC - nieuwe stookplaats

Nieuwe verluchtingsgroep + kanaalwerken

Relighting klaslokalen + publieke zones

Samenwerking met

Infrac, Esco / Cenergie studiebureau

Gemeente is trots op

Besparing, optimalisatie energiegebruik

Aandachtspunten

Actie geslaagd, werken uitgevoerd rekening houdend met dagelijks gebruik van de schoolactiviteiten.

Resultaten

25% energiebesparing

In 2015 voerde gemeente Niel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

NIEL KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Kostprijs

€ 342.000

Contactpersoon

Jean-Paul Christiaens | T 03 451 11 78 | Jean-Paul.Christiaens@niel.be

PUTTE KIEST VOOR AFVALARME EVENEMENTEN

vriendvan.be

Door het gebruik van hergebruikbare bekere
vermindert de afvalberg drastisch.

Doelstelling

Het gemeentebestuur heeft geïnvesteerd in 500 herbruikbare cavaglazene. De voorraad herbruikbare frisdrankbekere en bierbekere werd aangevuld. Bedoeling is om consequent deze bekere in te zetten bij evenementene van het gemeentebestuur, gaande van jaarlijkse braderijene of marktene tot grotere evenementene. De cavaglazene werden feestelijk in gebruik genomen tijdens de nieuwjaarsdrink op 2 januari 2016. Het evenementenplein werd zeer proper achter gelaten. Resultaat: minder afval, minder afvoer van afval (minder geredene kilometers).

Gemeente is trots op

Er is zeker en vast een gewoonte doorbroken. Voor het eerst lag de grond er niet bezaaid met afval bij. In tegendeel: geen enkele bezoeker gooide iets op de grond. De herbruikbare bekere werden goed onthaald.

Aandachtspunten

Volgende keer met een retoursysteem werken om uitval van bekere te beperken. Nog beter aangeven op het evenement zelf dat het om herbruikbare bekere gaat.

Contactpersoon

Joke Eeckhout | T 015 76 78 95 | Joke.eeckhout@putte.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2015 voerde gemeente Putte deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne Klimaatneutrale Organisatie 2020.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

PUURS DOET HET LICHT UIT

vriendvan.be

Door de straatverlichting te doven daalt de CO₂- uitstoot van Puurs.

Doelstelling

Gemeente Puurs wenst voor het volledige grondgebied de openbare verlichting alternerend te doven tussen 11.00u en 05.00u.

Samenwerking met

Gemeente Puurs werkte in 2015 voor deze actie samen met Eandis. Eandis leverde de data en de plannen van de openbare verlichting. Duurzaamheidsambtenaar in samenspraak met de gemeentelijk mobiliteitsambtenaar duidde op plan de straatverlichting aan die 's nachts gedoofd wordt. Op basis van deze plannen raamde Eandis de kostprijs van de investering en de besparing van energie, CO₂ en energiekosten.

Gemeente is trots op

De actie staat op agenda van de gemeenteraad van 7 maart. De uitvoering van de aanpassing openbare verlichting is voorzien in de zomermaanden van 2016.

Aandachtspunten

De uitvoering van het alternerd doven van de openbare verlichting moet gepaard gaan met een goede communicatie naar de burgers over het hoe en het waarom van deze klimaatactie. De actie 'Het aantal branduren van de openbare verlichting verlagen o.a. door doven van verlichting tijdens de nacht.' maakt wel deel uit van het goedgekeurde klimaatactieplan van de burgemeestersconvenant, maar na uitvoering zullen er van inwoners vragen komen zoals 'waarom dooft de straatlamp voor mijn deur en blijft ze wel branden bij mijn buur'.

In 2015 voerde gemeente Puurs deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

PUURS DOET HET LICHT UIT

vriendvan.be

Bij de uitwerking van het plan werd ook rekening gehouden met de volgende aspecten:

- vanuit verkeersveiligheid blijft de straatverlichting een hele nacht branden op kruispunten, as-verspringingen, verkeersdrempels, verkeerspoorten en fietsoversteekplaatsen;
- vanuit sociale veiligheid blijven de straatlampen langs voetwegen binnen de bebouwde omgeving heel de nacht branden;
- langs fietswegen buiten de bebouwde omgeving worden de lampen 's nachts volledig gedoofd om fietsers af te raden de fietsweg op dat tijdstip te gebruiken en te kiezen voor de fietspaden langs de verbindingswegen, waar de sociale controle groter is;
- het alternerend doven van de openbare verlichting houdt rekening met werknemers die in ploegensysteem werken.

Resultaten

Het alternerend doven van de openbare verlichting zal volgens Eandis ten opzichte van 2014 voor het volledige grondgebied een vermindering geven van 216.867 kWh, 50,3 ton CO₂ en 36.351 euro.

Kostprijs

De investering voor het aanpassen van de brandregimes van de straatverlichting voor het volledige grondgebied bedraagt € 53.427,98 (excl. btw).

Contactpersoon

Etienne Vergauwen | T 03 890 76 14 | etienne.vergauwen@puurs.be

RANST KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Door aanpassing aan de sturing van de verwarming bespaarde de gemeenteschool in Broechem 25% energie.

Doelstelling

Uitvoeren van stookplaatsrenovatie + isolatiewerken:

- Aanpassing van de sturing van de ketel in de gemeenteschool in Broechem
- Aanpassing ketel gemeentelijke sporthal
- Isolatie van het dak van de bibliotheek van Ranst

Gemeente is trots op

Gemeente Ranst heeft een voorbeeldfunctie en draagt zo zijn steentje bij in ons gezamenlijk doel nl. energiebesparing en minder CO₂-uitstoot.

Aandachtspunten

Door de aanpassing van de sturing van de verwarmingsketel in de gemeenteschool in Broechem is er een energiebesparing van 25%.

Resultaten

Minderverbruik en lagere CO₂-uitstoot.

Contactpersoon

Leen Bouwen | T 03 470 10 89 | milieu@ranst.be

In 2015 voerde gemeente Ranst deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

RIJKEVORSEL KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE STRAATVERLICHTING

vriendvan.be

Het masterplan Openbare Verlichting zorgt voor een jaarlijkse besparing van 285.000 kWh.

Doelstelling

In de verkaveling Heibraak, de Appelstraat en het industrieterrein het Looi staan reeds led-armaturen opgesteld. Het plaatsen van energiezuinige led-verlichting is een bewuste keuze van het gemeentebestuur en zal in de toekomst stelselmatig voortgezet worden, als de verlichting in volledige straten of grote gedeelten ervan vervangen wordt. In het najaar van 2015 worden 1 157 lichtpunten, op een totaal van 1 857, op diverse locaties in de gemeente omgebouwd, zodat ze kunnen ingepast worden in een specifiek brandregime. Deze lampen, die nu de hele nacht branden, kunnen na ombouw gedoofd worden tussen 23.00 en 6.00 uur. De eenmalige investeringen voor deze ombouw worden begroot op 26 571 euro. De terugverdientijd van deze ingreep, die resulteert in minder stroomverbruik, wordt geraamd op zes maanden. Op lange termijn zullen de lampen die constant blijven branden, zo omgebouwd worden dat ze 's nachts kunnen gedimd worden.

Samenwerking met

Eandis

Gemeente is trots op

De fundamentele verandering in de functie van openbare verlichting binnen de gemeente. Het kleine aantal klachten illustreert het draagvlak hiervoor bij de bevolking.

In 2015 voerde gemeente Rijkevorsel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

RIJKEVORSEL KIEST VOOR MILIEUVRIENDELIJKE OPENBARE VERLICHTING

vriendvan.be

Aandachtspunten

Het beoogde doel werd bereikt. Er diende wel rekening gehouden te worden met de verkeersveiligheid en het veiligheidsgevoel van inwoners. Door op strategische punten de openbare verlichting de hele nacht aan te laten, werd hieraan tegemoet gekomen.

Resultaten

Besparing van ongeveer 285.000 kWh elektriciteit per jaar, wat overeenkomt met 57,5 ton CO₂ of +/- € 50.000 per jaar

Kostprijs

€ 26.571

Contactpersoon

Gert Druyts | T 03 340 00 27 | gert.druyts@rijkevorsel.be

oud-TURNHOUT KIEST VOOR DUURZAME SPEELPLEINWERKING

vriendvan.be

Dankzij de ecologische werking viel speelplein Zweepes Ven in de prijzen. Ze wonnen de Ecoshizzel 2015 en zijn nu de meest ecologische speelpleinwerking van het land.

Doelstelling

De speelpleinwerking heeft deelgenomen aan de wedstrijd om het meest ecologische speelplein van het land te worden en zo de Ecoshizzel te verdienen. Onze speelpleinwerking Zweepes Ven heeft deze prijs gewonnen in 2015.

Onze speelpleinwerking probeert zoveel mogelijk aandacht te schenken aan duurzaamheid en ecologie en stelde een week voorop om bepaalde acties te organiseren per groep, zodat ze tegen elkaar konden strijden om de meest ecologische groep van het speelplein te worden. Binnen elke groep werden acties ondernomen. Iedereen heeft een dag proberen door te brengen zonder energieverbruik. Verschillende groepen hebben graffiti gemaakt van natuurproducten, we drinken kraantjeswater, we kopen lokale producten (eten en drinken), we kwamen op een duurzame manier naar het speelplein, we promoten drinkbussen en brooddozen en kiezen voor tussendoortjes zonder verpakking, we kookten met restjes en verwerkten overschot van eten in een lekkere soep, de monitoren organiseerden een weggeefmarktje,...

Samenwerking met

De actie van Ecoshizzel wordt begeleid door de organisatie Globelink. Zij komen vooraf een inspirerende workshop geven aan de monitoren van de speelpleinwerkingen die willen deelnemen.

Kringloopkrachten, monitoren

Oud-Turnhout

In 2015 voerde gemeente Oud-Turnhout deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

OUD-TURNHOUT Kiest voor DUURZAME SPEELPLEINWERKING

vriendvan.be

Gemeente is trots op

De creatieve inbreng van de monitoren en de manier waarop ze jonge kinderen kunnen warm maken voor dit thema.

Aandachtspunten

Kinderen en monitoren staan meer stil bij de vooropgestelde thematiek. En via de kinderen zijn ook de ouders bereikt en zet ook hen aan tot nadenken.

Resultaten

Minder afval, minder energieverbruik.

Kostprijs

Viel binnen het budget van de speelpleinwerking.

Contactpersoon

Stien Aerts | T 0494 86 18 21 | Stien.aerts@oud-turnhout.be

SCHELLE KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

De nieuwe assistentiewoningen voor bejaarden zijn bijna-energie neutraal gebouwd.

Doelstelling

Op de plaats waar 22 individuele bejaardenwoningen van het OCMW stonden, daterend van eind jaren '60-begin jaren '70, kwam een assistentieproject met 36 appartementen. Naast andere sociale, ruimtelijke en ecologische doelstellingen, wilde dit project verder gaan dan de BEN-normen waaraan overheidsgebouwen vanaf 2019 moeten voldoen. Met dit bijna-energie neutraal gebouw geeft Schelle dan ook het voorbeeld op het vlak van energie-efficiëntie zonder afbreuk te doen aan de comforteisen van de bewoners.

Samenwerking met

De gemeente kreeg voor de realisatie van dit project een bijzonder voordelige lening van de Europese Investeringsbank en Belfius Bank, die via hun gezamenlijke "Smart Cities & Sustainable Development"-financieringsprogramma Belgische lokale besturen ondersteunen bij het realiseren van projecten die bijzondere aandacht hebben voor mobiliteit, stedelijke ontwikkeling en energie-efficiëntie.

Gemeente is trots op

De gemeente is trots op het feit dat het project perfect past in de slimme, strategische, geïntegreerde en vooruitstrevende visie op leefmilieu, ruimtelijke ordening en duurzaamheid van de gemeente.

In 2015 voerde gemeente Schelle deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SCHELLE KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Resultaten

De vermindering aan CO₂-uitstoot per assistentiewoning kan ten vroegste begin 2017 worden berekend.

Kostprijs

€ 6.500.000

Contactpersoon

Alex Jacques | T 03 871 98 54 | aj@schelle.be

SCHOTEN KIEST VOOR DUURZAME DIENSTVERPLAATSINGEN

Met de aankoop van een CNG-auto en een elektrische fiets verminderd het bestuur de CO₂-uitstoot van de dienstverplaatsingen.

Doelstelling

De gemeente tracht reeds enkele jaren haar dienstverplaatsingen te vergroenen. De meest vervuilende voertuigen worden systematisch door een energiezuinigere variant vervangen. In 2015 werd zo de derde CNG-dienstwagen aangekocht. In 2016 staat de aankoop van de eerste CNG-vrachtwagen op het programma. Twee van de CNG-voertuigen werden opgenomen in het gemeentelijk autodeelproject. Op deze manier kunnen ook burgers kennis maken met CNG-voertuigen en verschijnt de wagen met CNG-bestickering herhaaldelijk in het straatbeeld.

Tevens werd in 2015 het personeel bevestigd omtrent welke stimulansen gewenst zijn om de dienst – en woon/werkverplaatsingen te verduurzamen. Eén van de resultaten is de aankoop van een eerste elektrische dienstfiets en elektrische scooter. In 2016 zal o.a. als gevolg van deze bevestiging de gemeentelijke fietsenstalling worden uitgebreid en voorzien van een houten afsluitbare omheining. Tevens wordt bekeken of een tweede elektrische (bak)fiets zinvol is. Op deze manier tracht de gemeente het dienstverkeer met de dienstwagens te ontmoedigen en het woon-werkverkeer met de fiets aan te moedigen.

Samenwerking met

Voor de uitwerking van de bevestiging en de uitvoering van de mobiscan werd samengewerkt met de provincie Antwerpen (steunpunt duurzame mobiliteit).

Voor de aankoop van het CNG-voertuig werd samengewerkt met Eandis (energiediensten). Er werd voor dit voertuig een premie van de aardgasfederatie (€ 2.000) bekomen.

Voor de praktische werking van het autodeelproject wordt met Autodelen.net samengewerkt. De elektrische fiets en elektrische scooter werden in eigen beheer aangekocht.

In 2015 voerde gemeente Schoten deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SCHOTEN Kiest voor Duurzame Dienstverplaatsingen

vriendvan.be

Gemeente is trots op

Met de elektrische dienstfiets werd op een viertal maanden bijna 1.000 km aan dienstverplaatsingen uitgevoerd. Gelet op de herfst/winterperiode is dit zeker een succes te noemen. We merken ook dat het gebruik ervan zeer positief wordt onthaald door de collega's.

Ook het CNG-verhaal geraakt meer en meer ingeburgerd op de verschillende diensten. Waar vroeger nog met wantrouwen naar alternatieve brandstoffen werd gekeken, is dit nu eerder een vanzelfsprekendheid in het aankoopproces. Helaas blijft bij de aankoop van een elektrische dienstwagen de aankoopprijs een doorslaggevend tegenargument.

Aandachtspunten

Naar aanleiding van de bevraging werden/worden enkele belangrijke aanpassingen doorgevoerd.

Resultaten

De bodedienst maakte tot 2015 voor hun verplaatsingen gebruik van een dieselwagen met een aanzienlijk verbruik. Deze wagen werd vervangen door een kleinere CNG-wagen. De jaarlijkse brandstofbesparing bedraagt gemiddeld tussen € 875 en € 1.312 (afhankelijk van het aantal gereden kilometers). De onderhoudskost van een CNG-wagen zal echter eveneens aanzienlijk lager liggen, zodat de financiële besparing nog hoger is.

	Verbruik per 100 km	Geraamde brandstofprijs	Brandstofkost per jaar voor 10.000 tot 15.000 afgelegde km's
Saab (diesel) oude wagen	11l	1,20 euro/l	€ 1.320 - 1.980
Fiat 500 L (CNG) nieuwe wagen	6 m ³	0,89 euro/kg	€ 445 - 668
		Besparing	€ 875 - 1.312

Raming vermindering CO₂-uitstoot CNG bodewagen: + 1.600 kg CO₂-uitstoot per jaar (2.908 kg versus 1.315 kg)

De elektrische fiets werd begin oktober in gebruik genomen. Half januari werd reeds een 1.000-tal km afgelegd. We kunnen hier dus zeker spreken van een groot succes. De reacties van de collega's zijn uitermate positief. De fiets wordt zelfs tijdens de wintermaanden bijna dagelijks gebruikt. De fiets en scooter worden opgeladen via een oplaadpunt dat verbonden is met een fotovoltaïsche installatie. De gebruikte stroom is dus zeker 100 % groene stroom (energiecontract = eveneens 100 % groene stroom).

SCHOTEN KIEST VOOR DUURZAME DIENSTVERPLAATSINGEN

vriendvan.be

Raming vermindering CO₂-uitstoot door gebruik fiets versus dienstvoertuig (met een verbruik van 7l/100km):
+ 170 à 200 kg CO₂-uitstoot per 1.000 km.

Met de 2 autodeelwagens werden in totaal door de 10 gebruikers een 6.500 kilometer gedeeld afgelegd. We kunnen hier niet spreken van gedaalde CO₂-uitstoot. Maar aangezien de autodelers niet over een eigen wagen beschikken, kunnen we ervan uit gaan dat er bewuster dus minder snel voor het gebruik van een wagen werd gekozen.

Kostprijs

Bodewagen CNG: € 17.800

Elektrische fiets (incl. helm, fietszak, slot): € 2.500

Elektrische scooter (incl. helm, slot): € 4.500

Contactpersoon

Katty Michielsen | T 03 644 90 28 | katty.michielsen@schoten.be

SINT-AMANDS KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Door te isoleren en het plaatsen van hoogrendementsglas verbruikt het gemeentemagazijn minder energie.

Doelstelling

Isolatie van burelen magazijn + de plaatsing van HR glas.

Gemeente is trots op

Het verminderen van de CO₂-uitstoot.

Aandachtspunten

Wij hebben nog geen vergelijking kunnen maken aangezien de werken pas in 2015 zijn uitgevoerd.

Resultaten

Kon nog niet worden berekend maar we hopen een vermindering van de CO₂ -uitstoot. Dit kan pas binnenkort berekend worden.

Kostprijs

Ramen: € 7.470,37

Isolatie: ongev. € 1.300

Contactpersoon

Yves Heymans | T 052 39 98 72 | Yves.Heymans@Sint-Amands.be

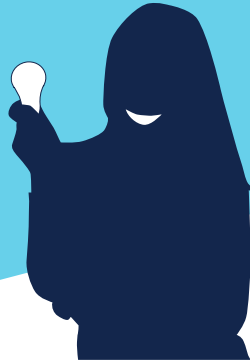

In 2015 voerde gemeente Sint-Amands deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SINT-KATELIJNE-WAVER Kiest voor ENERGIEZUINIGE VERLICHTING

vriendvan.be

In het gemeentehuis wordt de haalbaarheid van led-verlichting in enkele afdelingen getest.

Doelstelling

Eén van de doelstellingen in het klimaatactieplan met betrekking tot de gemeentelijke gebouwen is het energie-efficiënter maken van de gemeentelijke gebouwen. Eén van de acties om deze doelstelling te halen is het onderzoeken van de haalbaarheid van het vervangen van de huidige verlichting door led-verlichting. De gemeente heeft gekozen voor een testfase m.a.w. op bepaalde afdelingen in het gemeentehuis zijn de bestaande armaturen vervangen door nieuwe armaturen met led-verlichting

Samenwerking met

Ingestuurde offertes zijn beoordeeld door de eigen diensten (duurzaamheidsambtenaar en gebouwdeskundige).

Gemeente is trots op

De aanpassingen zijn doorgevoerd eind 2015 en zullen in het voorjaar 2016 geëvalueerd worden. Na de evaluatie; na verwerken van alle voor- en nadelen, zal verder onderzocht worden wat de mogelijkheden zijn om led-verlichting verder te implementeren.

Aandachtspunten

Vermits we volop in de testfase zitten, is het momenteel niet opportuun om nu al te beoordelen of deze actie het beoogde resultaat met zich zal meebrengen.

Het is wel evident dat door implementeren van led-verlichting het aandeel elektriciteitsverbruik zal dalen.

In 2015 voerde gemeente Sint-Katelijne-Waver deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SINT-KATELIJNE-WAVER Kiest VOOR ENERGIEZUINIGE VERLICHTING

vriendvan.be

Resultaten

Indien we na testfase alle verlichting vervangen zou worden door led-verlichting:

- jaarlijkse besparing ca. € 9.000 (terugverdientijd 4 tot 5 jaar)
- CO₂- besparing: ongeveer 4 ton

Kostprijs

Voor testcase: ca. € 7.250

Totaal project: ca. € 40.000

Contactpersoon

Jessika Doms | jessika.doms@skw.be

Michel Jacobs | michel.jacobs@skw.be

TURNHOUT KIEST VOOR PAPIER-ARM

vriendvan.be

De stad stapte over naar e-besluiten en verminderde het jaarlijks papierverbruik met meer dan 20.000 vellen.

Doelstelling

Door over te stappen naar e-besluit voor het opmaken van college-, gemeenteraads- en managementbeslissingen wordt er heel wat papier bespaard. Voor de invoering van e-besluit werd elke beslissing in tweevoud afgedrukt samen met alle bijlagen. Nu wordt alles digitaal ingevoerd en goedgekeurd. Beslissingen worden na goedkeuring via mail bezorgd.

Samenwerking met

Samenwerking tussen het secretariaat, ICT en Personeel & Organisatie.

De stad is trots op

Met het invoeren van e-besluit wordt er minder afgedrukt en een bewustmaking rond printen gecreëerd. Men wordt het gewoon om meer en meer digitaal te gaan werken. Dit zal een gedragsverandering teweegbrengen.

Aandachtspunten

E-besluit is op 1 mei 2015 ingevoerd en is intussen in gebruik genomen door alle stadsdiensten. Recent wordt e-besluit ook voor de managementbeslissingen gebruikt. De overschakeling is vlot gegaan en na de invoering werd er al meteen papier uitgespaard.

In 2015 voerde stad Turnhout deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

TURNHOUT KIEST VOOR PAPIER-ARM

vriendvan.be

Resultaten

Jaarlijks worden ongeveer 20.200 vellen papier mee uitgespaard. Daarnaast wordt er minder afgedrukt en worden er ook zo printkosten uitgespaard.

De productie van een vel papier produceert +/- 130 g CO₂. In totaal is er +/- 2,626 ton CO₂ en 124 euro uitgespaard.

Kostprijs

86.321,40 euro voor de implementatie en jaarlijks 13.915 euro.

Contactpersoon

Lina Nurali | T 014 44 33 28 | lina.nurali@turnhout.be

VORSELAAR DOOFT DE STRAATVERLICHTING

vriendvan.be

Door de straatverlichting op bepaalde plaatsen te doven verminderde het energieverbruik met 200.000 kWh.

Doelstelling

In 2014 werd het lichtplan van de gemeente gestart. Tussen 23.00 en 6.00 uur dooft de straatverlichting op de meeste plaatsen in Vorselaar. In het centrum, op kruispunten en in bochten blijft het licht nog branden. Doel van de actie is energiebesparing en het verminderen van lichthinder.

Samenwerking met

Infrac: instellen uurregime

Gemeente is trots op

Het uitschakelen van de verlichting betekent zeker een grote energiebesparing en financiële besparing. Dit komt de klimaatdoelstelling zeker ten goede. Ook de lokale afgevaardigde van de Vereniging Voor Sterrenkunde reageerde zeer positief. De bevolking aanvaarde het plan ook zonder klachten. Hier en daar was er een –meestal terechte –opmerking maar het draagvlak voor dergelijke actie is toch redelijk hoog.

Aandachtspunten

Het overschakelen naar een ander regime gaat niet altijd zonder technische problemen. Waarom de actie slaagde: duidelijke communicatie, met de nadruk op besparing. Elke vraag of suggestie van de burgers werd onderzocht, waardoor de burger het gevoel kreeg gehoord te worden. De meeste burgers hadden veel begrip voor de ingreep. De meeste vragen waren dan ook redelijk en goed onderbouwd.

In 2015 voerde gemeente Vorselaar deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

VORSELAAR DOOFT DE STRAATVERLICHTING

vriendvan.be

Resultaten

2015 is het eerste volledige jaar dat het lichtplan in werking is én op punt staat.

De evolutie van het energieverbruik van tot en met 2015:

2012 622.237 kWh

2013 631.013 kWh

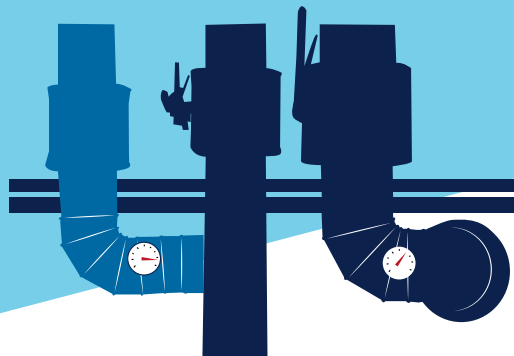
2014 500.831 kWh

2015 335.433 kWh

Contactpersoon

Nele Vleugels | T 014 50 71 29 | milieu@vorselaar.be

WESTERLO KIEST VOOR GROENE WARMTE

vriendvan.be

Door het plaatsen van zonnecollectoren en een hoogrendementsketel op het technische centrum verminderde het jaarlijkse energieverbruik er met 50%.

Doelstelling

Vervanging van de bestaande verwarming door een hoogrendementsketel en bijhorende zonnecollectoren op het technisch centrum.

Samenwerking met

in eigen beheer

Gemeente is trots op

De toepassing van de hernieuwbare energie aanvullend op de centrale verwarming. De dekkingsgraad van de zonnecollectoren is 68 % voor het warm water en het buffervat. In 2016 zullen er ook zonnepanelen op het dak van de geplande carport geplaatst worden.

Resultaten

De CO₂ -besparing bedraagt 627,7 kg/jaar. De proportionele besparing van de zonnecollectoren is 51,4 %. De jaarlijkse energiebesparing bedraagt 3437,1 kWh. Het vermogen van de hoogrendementsketel is kleiner door het gebruik van de zonneboiler.

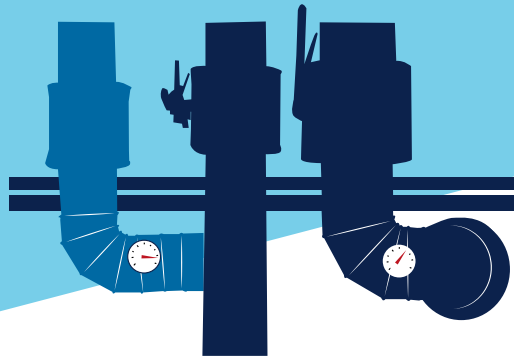

In 2015 voerde gemeente Westerlo deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

WESTERLO KIEST VOOR GROENE WARMTE

vriendvan.be

Kostprijs

€ 25 270,73 incl. btw: vervanging centrale verwarmingsketel

€ 18 000 incl. btw: steunconstructie voor zonnecollectoren, isolatie en infrastructuurwerken aan de stookplaats

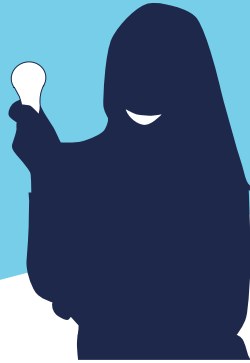
Er is € 35 000 voorzien in het budget 2016 voor het plaatsen van zonnepanelen.

Contactpersoon

Io Pateet | T 014 53 91 73 | io.pateet@westerlo.be

WOMMELGEM KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE LED-VERLICHTING

vriendvan.be

Door te kiezen voor led-verlichting, daalt het energieverbruik.

Doelstelling

Relighting met led-verlichting in de bibliotheek.
Nieuwe led-feestverlichting.

Gemeente is trots op

Energieverslindende verlichting wordt vervangen door energiezuinige led-verlichting.

Kostprijs

2200 euro relighting bibliotheek
2200 euro nieuwe led-feestverlichting

Contactpersoon

Leen Schellekens | T 03 355 12 58 | leen.schellekens@wommelgem.be

GEMEENTEBESTUUR
Wommelgem

In 2015 voerde gemeente Wommelgem deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

WUUSTWEZEL KIEST VOOR DUURZAME VERPLAATSINGEN

vriendvan.be

Nieuwe elektrische fietsen en CNG-wagens verminderen uitstoot bij dienstverplaatsingen.

Doelstelling

In 2015 heeft de gemeente drie elektrische fietsen in gebruik genomen. Deze fietsen staan ter beschikking van het personeel voor dienstverplaatsingen. Er staat er eentje aan het gemeentehuis, het gemeentemagazijn en het Sociaal Huis.

Daarnaast heeft de gemeente ook nog voertuigen op CNG aangekocht.

Samenwerking met

Voor deze actie hebben we beroep gedaan op de samenaankoop via Eandis voor zowel de elektrische fietsen als voor de voertuigen op CNG.

Gemeente is trots op

De fietsen en de voertuigen zijn duidelijk herkenbaar. Voor de voertuigen geldt als belangrijke aandachtstrekker de witte kleur met het nieuwe logo erop (voorheen was de kleur van de voertuigen steeds oranje). Ook de fietsen zijn voorzien van een witte kleur en ons logo.

Aandachtspunten

Op het gemeentemagazijn merken we dat de fiets behoorlijk wordt gebruikt. Op het gemeentehuis zou dit nog meer mogen zijn. Vaak zijn het dezelfde personen die de elektrische fiets nemen. Een mogelijke reden hiervoor is dat de fiets in de garage staat. Deze ligt niet pal aan het gemeentehuis, er moet te voet nog een afstand worden afgelegd. Hierdoor nemen werknemers nog steeds de auto, omdat het volgens hen sneller is. De voertuigen hebben wel het beoogde resultaat.

In 2015 voerde gemeente Wuustwezel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

WUUSTWEZEL KIEST VOOR DUURZAME VERPLAATSINGEN

vriendvan.be

Resultaten

Voor de voertuigen hebben we een besparing van 1/3e van de CO₂
Met de fietsen hebben we ongeveer 191 kg CO₂ uitgespaard.

Kostprijs

3 fietsen: € 3.850,00

Voertuigen: € 38.212,21

Contactpersoon

Mariska Raeymakers | T 03 690 46 37 | duurzaam@wuustwezel.be

ZANDHOVEN Kiest voor ISOLATIE

vriendvan.be

De daken van het Zandhovense patrimonium worden voorzien van extra isolatie. Daardoor zal het energieverbruik aanzienlijk verminderen.

Doelstelling

Zandhoven isoleert de daken van zijn gebouwenpatrimonium. Het dak van Huize Bruyneel en de gemeenteschool in Zandhoven en het dak van de parochiezaal in Pulle werden dit jaar vernieuwd en kregen er een laag isolatie bij. De isolatiewerken zullen voor een aanzienlijke vermindering van het energieverbruik voor verwarming zorgen.

Resultaten

Effect nog niet bekend.

Kostprijs

Budget renovatiewerken en energiebesparende maatregelen aan gebouwen voor 2015: € 170.000

Contactpersoon

Technische dienst | T 03 410 16 30 | td@zandhoven.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

gemeente

Zandhoven

In 2015 voerde gemeente Zandhoven deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

ZOERSEL ZET NIEUWE ENERGIEZUINIGE BIBLIOTHEEK

vriendvan.be

Door oude gebouwen te renoveren of te vervangen door nieuwe energiezuinige gebouwen daalt het energieverbruik en dus de CO₂-uitstoot.

Doelstelling

In 2015 nam het gemeentebestuur de nieuwe bibliotheek in Zoersel in gebruik. De bibliotheek zat vroeger mee in het gebouw van het gemeentemagazijn. Dit niet-energiezuinig gebouw van 1972 kan niet gerenoveerd worden en zal op termijn afgebroken moeten worden. In tegenstelling tot het oude gebouw is het nieuwe gebouw veel energiezuiniger dankzij zonnepanelen, zonwering, sensors voor de verlichting (waar mogelijk). Het is de bedoeling om oude gebouwen te renoveren zodat ze energiezuiniger worden. Gebouwen die niet gerenoveerd kunnen worden moeten op termijn geherlokaliseerd of opnieuw gebouwd worden.

Samenwerking met

Alle betrokken diensten.

Gemeente is trots op

De gemeente is trots op het nieuwe energiezuinige gebouw.

Aandachtspunten

Mooie, nieuwe locatie voor de bibliotheek met aandacht voor energie.

Resultaten

Nog niet bekend.

 ZOERSEL

In 2015 voerde gemeente Zoersel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

 Provincie
Antwerpen

ZOERSEL ZET NIEUWE ENERGIEZUINIGE BIBLIOTHEEK

vriendvan.be

Kostprijs

2.389.999 euro incl. btw (gebouw deel bibliotheek en inrichting)

Contactpersoon

Evelyne Michiels | T 03 298 08 46

evelyne.michiels@zoersel.be

ZWIJNDRECHT KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Door bestaande gebouwen te isoleren en nieuwe gebouwen energiezuinig te maken verminderde het energieverbruik aanzienlijk.

Doelstelling

In 2015 stonden een aantal energiebesparende maatregelen in het patrimonium op de agenda. Het gebouw van het departement Grondgebiedszaken was toe aan een uitgebreide energierenovatie van de buitenschil. Het dak werd extra geïsoleerd, er werden nieuwe ramen geplaatst en er werd buitenmuurisolatie voorzien. Ook op andere locaties werden energiebesparende maatregelen uitgevoerd. In het ontmoetingscentrum en het bibliotheekfiliaal werden condensatieketels geplaatst, in dit bibliotheekfiliaal en ook het dienstencentrum werd de oude verlichting vervangen door led-lampen. In het gebouw van sportpark De Wallen werd nieuwe hoogrendementsbeglazing geplaatst.

Daarnaast plant de gemeente een uitbreiding van de bestaande sporthal en de bouw van een nieuwe buitenschoolse kinderopvang met gemeentemagazijn. De procedures zijn opgestart in 2015. Voor deze projecten is duurzaam bouwen een zeer belangrijk aandachtspunt. Prioriteit is het beperken van de vraag naar energie, door een optimale aanpak van de bouwschil. Er zal gestreefd worden naar een lage K-waarde (maximaal K27) zodat de norm voor laag-energie behaald kan worden.

Samenwerking met

Voor het uitbreidingsproject van de sporthal werd advies gevraagd aan Kamp C, zowel over het bestek als over de ingediende ontwerpen. Het project van de buitenschoolse kinderopvang loopt via een open oproep van de Vlaams Bouwmeester. Gedurende dit proces adviseert een studie bureau over alle aspecten rond duurzaam bouwen.

In 2015 voerde gemeente Zwijndrecht deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ZWIJNDRECHT KIEST VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE

vriendvan.be

Gemeente is trots op

Het initiatief en de bereidheid van het bestuur en de betrokken diensten om duurzame aspecten, waaronder energie, op te nemen als prioriteit in bouw- en renovatieprojecten, waardoor de gemeente als organisatie een duidelijke voorbeeldfunctie opneemt.

Resultaten

Alle renovatie en/of bouwprojecten zijn nog lopende of net afgerond. Momenteel zijn nog geen cijfers gekend, maar via de energieboekhouding zal weldra duidelijk worden wat de gerealiseerde besparing is.

Kostprijs

De renovatiewerken van het departement Grondgebiedszaken kostten ongeveer 180 000 euro.

Contactpersoon

Aard Van der Donckt, schepen van leefmilieu | T 03 250 49 16 | aard.vanderdonckt@zwijndrecht.be
Evi Haesendonck | T 03 250 48 07 | evi.haesendonck@zwijndrecht.be

Gemeentelijke acties op hun GRONDGEBIED

2015

Zo werken we samen en inspireren we partners!

vriendvan.be

AARTSELAAR GEEFT ENERGIETIPS AAN HAAR INWONERS

vriendvan.be

Energietips zetten inwoners aan om mee energie te besparen.

Doelstelling

Maandelijks verschijnt er in het gemeentelijk infoblad en op de gemeentelijke website een energietip. Door kleine inspanningen of gedragsverandering kan er op relatief eenvoudige wijze energie bespaard worden door vele gezinnen in onze gemeente. Hoeveel kWh we hierdoor minder uitstoten is moeilijk te meten.

Samenwerking met

De energietip van de maand is gebaseerd op de provinciale "vriend van" acties (www.vriendvan.be). Vriend van...omdat duurzaamheid en levenskwaliteit hand in hand gaan. Zo krijgen alle energietips het bijpassende logo van de "vriend van" campagne en een verwijzing naar de actie op de "vriend van" website.

Gemeente is trots op

De energietip is ondertussen gekend bij onze inwoners, alsook de "vriend van" campagne. Het is een succesvolle actie die we zeker verderzetten in 2016.

Aandachtspunten

De energietips moeten afwisselend zijn en betrekking hebben op het tijdstip waarop de tips gepubliceerd wordt. Zo zal er tijdens de wintermaanden meer gecommuniceerd worden omtrent isolatie & verwarming, tijdens de zomermaanden meer omtrent duurzame verplaatsingen (fiets). We proberen om in de mate van het mogelijke ook de energietip te koppelen aan een actie die betrekking heeft op het gemeentelijk patrimonium (energietip juli = cruise cool was gekoppeld aan de georganiseerde workshop "ecodriving" voor het gemeente personeel).

In 2015 voerde gemeente Aartselaar deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

AARTSELAAR GEEFT ENERGIETIPS AAN HAAR INWONERS

vriendvan.be

TIP

Resultaten

Moeilijk te meten

Kostprijs

Gratis

Contactpersoon

Sofie Moonen

T 03 870 16 26

sofie.moonen@aartselaar.be

ANTWERPEN KIEST VOOR DUURZAAM BOUWEN

vriendvan.be

Een energie- en renovatiecoach begeleidt syndici en verenigingen van mede-eigenaars bij (ver)bouwprojecten.

Doelstelling

De Energie-en Renovatiecoach van het Ecohuis, hierna de coach genoemd, begeleidt syndici en verenigingen van mede-eigenaren (VME) bij de renovatie van appartementsgebouwen.

Samenwerking met

Sinds 2013 organiseert EcoHuis Antwerpen in samenwerking met CIB Antwerpen een jaarlijkse studiedag voor syndici en gebouwbeheerders. Deze samenwerking heeft geleid tot een grote bekendheid en gedragenheid van het project bij de Antwerpse syndici. Syndicuskantoor Trevi uit Antwerpen nam met de coach contact op met als inzet: project Borsbeeksebrug. Op de ontmoetingsruimte "Samen Duurzaam Wonen en Verbouwen" van Stadslab2050 werd door de coach aan KBC gevraagd een financiering op maat van VME's te creëren. Deze financiering wordt in dit project toegepast. In samenwerking met het Architectenburo en Passiefhuisplatform werden haalbaarheidsberekeningen aangaande substantiële verbeteringen aan de buitengevel, de terrassen, en de aanleg van een groendak opgenomen en uitgevoerd.

Stad is trots op

Voor het eerst werd in de energie-en renovatiecoaching een totaalrenovatie gerealiseerd. EcoHuis Antwerpen wil dit project als voorbeeldproject gebruiken om andere syndici en VME's te sensibiliseren. Voor KBC is dit ook de eerste financiering van VME's van meer 3 miljoen euro.

In 2015 voerde de stad Antwerpen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

ANTWERPEN KIEST VOOR DUURZAAM BOUWEN

vriendvan.be

Aandachtspunten

De ervaring uit de coaching leert ons dat een 'sense of urgency' aanwezig moet zijn om de mede-eigenaren te kunnen overtuigen. Aanvullend is het van zeer groot belang om voor de verschillende 'profielen' (huurder, verhuurder, eigenaar/bewoner, gepensioneerden, nieuwe bewoners,...) motivatoren aan te reiken teneinde de beslissing over de uitvoering van de renovatie positief te stimuleren.

Resultaten

1550m² dakisolatie Rd > 4.5

2210m² muurisolatie Rd > 3.5

780m² groendak

De gegevens uit de monitoring zijn nog niet beschikbaar.

Kostprijs

3 miljoen euro

Contactpersoon

Geert Vielfont | T 03 217 08 11 | geert.vielfont@stad.antwerpen.be

ARENDONK KIEST VOOR ENERGIEZUINIG RIJDEN

vriendvan.be

Door de bandenspanning te controleren en aan te passen vermindert het verbruik, verbetert de rijveiligheid en vertraagt de slijtage van de banden.

Doelstelling

De gemeente bood een gratis bandenspanning aan alle burgers aan met de acite 'Ecospanning'. Een correcte bandenspanning heeft zowel voordelen voor het milieu als voor de burger. Het zorgt voor een lager verbruik (minder CO₂ en uitlaatgassen uitstoot en lagere kosten voor bestuurder, gemiddeld 1 tankbeurt per jaar), minder slijtage van de banden en verbeterde rijveiligheid.

Samenwerking met

Samenwerking met de Energiesnoeiers.

Gemeente is trots op

De gemeente zorgde voor een verlaging van de CO₂ uitstoot en tegelijkertijd creëert het voordelen voor de portemonnee van de burgers en een veiliger verkeer.

Aandachtspunten

Genoeg reclame maken en op een goed tijdstip plannen (na de werkuren).

Resultaten

Dit is moeilijk in te schatten omdat dit van verschillende parameters afhangt: foutenmarge op bandenspanning, rijfrequentie, verhoogde veiligheid moeilijk in te schatten,...

Kostprijs

383 EUR (excl. btw).

Contactpersoon

Jochen Lauwers | T 014 40 90 82
jochen.lauwers@arendonk.be

In 2015 voerde Arendonk deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

BALEN KIEST VOOR DUURZAAM BOUWEN

vriendvan.be

De gemeente Balen informeert inwoners over duurzaam bouwen en verbouwen.

Doelstelling

De gemeente Balen informeert inwoners over duurzaam bouwen en verbouwen.

Bouwadvies door Kamp C: burgers kunnen bij de gemeente een afspraak maken om gratis een uur bouwadvies te krijgen van een architect van Kamp C – 20/5/2015

Energiefitavond: infoavond met tips voor snelle energiebesparingen – 13/5/2015

Infoavond zonnewering: tips over de verschillende soorten zonnewering door een architect van Kamp C – 7/9/2015

Bouffit dagen – 2 dagen (ver)bouwadvies door Eandis – 10 en 17/10/2015

Samenwerking met

Kamp C: infoavond over zonnewering, bouwadvies
Eandis: infoavond over energietips, bouwteam

Aandachtspunten

Voldoende promotie voor de actie maken.

Resultaten

Niet te meten

Kostprijs

200 euro

Contactpersoon

Annemie Groenen | T 014 74 40 92
annemie.groenen@balen.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2015 voerde Balen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

BEERSE KIEST VOOR DUURZAAM ONDERNEMEN

vriendvan.be

De sticker 'duurzaam ondernemen' zet de duurzame acties van bedrijven in de kijker.

Doelstelling

In de gemeente Beerse heeft de industrie een groot aandeel in de totale CO₂-uitstoot. Daarom heeft de milieuraad beslist de bedrijven / handelaars extra aan te moedigen om hun CO₂-uitstoot te reduceren. Dit zal gebeuren door het toekennen van de sticker 'duurzaam ondernemen' die ontworpen is door de milieuraad. Bedrijven / handelaars die concreet kunnen aantonen dat ze acties hebben ondernomen om hun uitstoot te verminderen zullen deze sticker toegekend krijgen van de milieuraad. Hiermee kunnen ze dan pronken in hun etalage of op de website zodat elke inwoner van Beerse weet dat het bedrijf meehelpt de CO₂-uitstoot te verminderen.

Samenwerking met

Deze actie is een initiatief van de milieuraad van Beerse in samenwerking met Eandis en de gemeente Beerse.

Gemeente is trots op

De actie werd pas opgestart in januari 2016 en loopt tot en met 2020. De gemeente is trots dat de milieuraad gemotiveerd is om zo'n groot initiatief uit te werken dat de bedrijven / handelaars extra stimuleert om acties te ondernemen. Bovendien is de gemeente trots om deze acties in het daglicht te zetten bij de inwoners van Beerse. Op die manier weten ook de inwoners welk bedrijf inzet op duurzaam ondernemen.

In 2015 voerde de gemeente Beerse deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

BEERSE KIEST VOOR DUURZAAM ONDERNEMEN

vriendvan.be

Aandachtspunten

Om deze actie te laten slagen is er engagement nodig van verschillende actoren, zoals de milieuraad, gemeente, bedrijven, inwoners, Eandis,... Maar als iedereen zijn steentje bijdraagt komen we samen tot een mooi resultaat.

Resultaten

Aangezien de actie pas in 2016 van start gaat zijn er nog geen resultaten bekend. Maar we rekenen erop dat elk bedrijf en elke handelaar in Beerse zich zal inzetten voor het milieu en dat de inwoners van Beerse de stickers van duurzaam ondernemen snel zullen terugvinden in het straatbeeld of op de website.

Kostprijs

Het bedrijf / handelaar doet zelf de investering die bijdraagt tot CO₂-reductie.

Contactpersoon

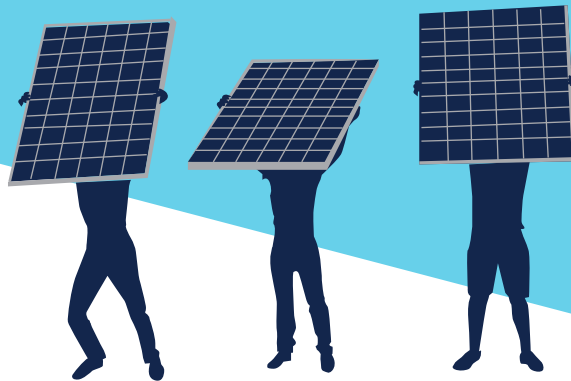
Carolien Van Gorp | milieu@beerse.be

T 014 62 25 89

BERLAAR KIEST VOOR HERNIEUWBARE ENERGIE

vriendvan.be

Door groene stroom te gebruiken verminderen de inwoners hun CO₂-uitstoot en besparen ze bovendien jaarlijks 25% op hun energiefactuur.

Doelstelling

Via deze acties worden burgers, verenigingen en bedrijven de mogelijkheid geboden om goedkoper 100% groene stroom aan te kopen of fotovoltaïsche zonnepanelen te laten plaatsen.

Samenwerking met

Deze acties werden georganiseerd vanuit de provinciale diensten. De gemeente verleende haar medewerking door ondersteunende communicatie, bekendmaking en het praktisch assisteren bij het plaatsen van aanvragen (burgers).

Gemeente is trots op

Door het reeds vele jaren voeren van de actie Groene Stroom merken we dat er een bewustwording ontstaat bij de burgers. Een kentering t.o.v. de vroeger meer gelaten houding.

Aandachtspunten

Het blijven voortbestaan van deze acties is belangrijk want we vrezen dat de kentering in

bewustzijn rond energieaankoop anders weer teniet gaat. Tevens merken we dat er bij alle actoren nog een verbetering in bewustwording nodig is inzake hernieuwbare energie. Vooral de brug naar KMO's en verenigingen moet nog geslagen worden.

Resultaten

Met ruim 150 klanten die deelnemen die elk ongeveer 25% besparen t.o.v. een standaardfactuur is de actie zeker succesvol.

Kostprijs

Geen. Enkel personeelsinzet.

Contactpersoon

Wim Azijn | T 03 410 19 22 | milieu@berlaar.be

In 2015 voerde de gemeente Berlaar deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

DUFFEL ONTWIKKELT EEN SAMENTUINPROJECT

vriendvan.be

Volkstuintjes voor inwoners en organisaties verminderen de CO₂-uitstoot en promoten korte ketenproductie.

Doelstelling

De volkstuintjes of Samentuinen kennen een grote opmars in Vlaanderen. Ook voor Duffel werd aangetoond dat er een grote nood is aan Samentuinen. Om aan de behoefte te voorzien heeft Duffel voor een ecologisch samentuinproject gekozen waarbij onder meer het zorgzaam en duurzaam omgaan met grond en producten, ruimte voor biodiversiteit, preventieve bescherming van gewassen en het bannen van pesticiden of chemische bestrijdingsmiddelen voorop staan. Door het plaatselijk kweken van groenten, etc. wordt de korte ketenproductie gepromoot en hierdoor een vermindering van de CO₂-uitstoot verwezenlijkt. Naast het ecologisch samen-tuinieren en het bevorderen van de sociale cohesie vervult dit project ook een educatieve functie. Via infoborden over ecologisch tuinieren, composteren, waterrecuperatie, eventueel bijenkasten, etc. en informele contacten zal er heel wat te leren zijn over duurzaam en ecologisch tuinieren.

Hiervoor werd in 2015 het ecologisch samentuinproject Velt Ganzenhofkes opgestart. De gemeente stelde hier grond voor beschikbaar waarop 55 tuintjes van elk 50m² ter beschikking werden gesteld van geïnteresseerde burgers. Drie grotere tuintjes werden ter beschikking gesteld van Duffelse organisaties, instelling of verenigingen die werken met kansarmen. Naast de tuintjes werden twee gemeenschappelijke bergingen voorzien waar de tuinders al hun materiaal kunnen opslaan, zodanig iedereen te voet of met de fiets kan komen tuinieren. Vanuit de geïnteresseerde burgers werd een stuurgroep opgestart onder de koepel van Velt vzw. Na het organiseren van een lessenreeks over ecologisch tuinieren, georganiseerd door Velt vzw, konden alle geïnteresseerde tuinders in juni 2015 beginnen. Op 12 september 2015 werden de tuintjes officieel ingehuldigd.

In 2015 voerde de gemeente Duffel deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

DUFFEL ONTWIKKELT EEN SAMENTUINPROJECT

vriendvan.be

Samenwerking met

Voor dit project werd samengewerkt met de plaatselijke afdeling van Tuin Hier (vroegere volkstuintjes) en Velt vzw (Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren). Er werden door Velt vzw lessen georganiseerd over ecologisch tuinieren en de stuurgroep werd opgericht als een werkgroep van Velt vzw.

Het project werd gedeeltelijk gesubsidieerd door de Vlaamse Landmaatschappij.

Gemeente is trots op

Het samentuinproject is een heel mooi project geworden. Alle tuinders zijn heel enthousiast om op een ecologische en duurzame manier te tuinieren. Ook helpen de meer ervaren tuinders met plezier diegene die nog wat hulp kunnen gebruiken. De tuintjes zijn niet enkel plaats om te tuinieren maar het is ook een plaats om gezellig samen te komen en een praatje te slaan.

Resultaten

Door het promoten van de korte ketenindustrie, aanmoedigen van de tuinders om te voet of met de fiets te komen, etc. is er een daling van CO₂-uitstoot. Het is moeilijk om hier een getal aan te koppelen.

Kostprijs

De totale kostprijs van het project is 45 520, 57 euro waarvan 15 000 euro gesubsidieerd werd door de Vlaamse Landmaatschappij.

Contactpersoon

Griet Van Schoote | T 015 30 72 85 | griet.vanschoote@duffel.be

GROBBENDONK ONTWIKKELDE EEN SOCIALE EN ECOLOGISCHE VOLKSTUIN

vriendvan.be

Met de volkstuinten wil de gemeente de productieketen verkorten én bewoners van Woonzorgcentrum De Wijngaard ondersteunen

Doelstelling

Grobbendonk realiseerde in 2015 de eerste volkstuinten in de gemeente. Hiermee willen we de inwoners zonder tuin de kans geven gezonde, ecologische groenten en fruit te kweken vrij van pesticiden en herbiciden.

Samenwerking met

Het gemeentebestuur werkt voor dit project samen met het OCMW, Velt en Samen Tuinen. Naast het ecologische aspect vindt het gemeentebestuur ook de sociale insteek zeer belangrijk en willen we een actieve rol spelen in het ondersteunen van de bewoners van Woonzorgcentrum De Wijngaard.

Gemeente is trots op

De kans die ze hiermee aan de inwoners kan geven en de manier waarop de bewoners van het woonzorgcentrum betrokken worden. Als je een tuin toegewezen wil krijgen, ga je het engagement aan om een bewoner te betrekken bij het tuinieren. Aangrenzend aan de tuintjes zullen rust- en zitplaatsen aangelegd worden.

Aandachtspunten

Er dienen voorafgaandelijk goede afspraken gemaakt te worden met alle partijen. Om de gebruikers van de volkstuinten extra te ondersteunen werd er een reeks van infosessies aangeboden met als thema 'de ecologische moestuin' in samenwerking met Tuin hier.

In 2015 voerde de gemeente Grobbendonk deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

GROBBENDONK ONTWIKKELDE EEN SOCIALE EN ECOLOGISCHE VOLKSTUIN

vriendvan.be

Resultaten

Geen overbodige CO₂-emissies in de keten. De producten hoeven geen mijlenver transport af te leggen, bewaard of bewerkt te worden.

Kostprijs

Gerealiseerd met eigen materialen (grond, compost, afbakening met snoeihout, enz.) van het gemeentebestuur en het OCMW, geen extra kosten aan verbonden.

Contactpersoon

Luc Van Vlasselaer | T 014 50 70 04 | luc.van.vlasselaer@grobbendonk.be

HEIST-OP-DEN-BERG PROMOOT LOKALE PRODUCTEN

vriendvan.be

Onder de noemer "Proef Heist" legt de gemeente de link tussen plaatselijk produceren en consumeren.

Doelstelling

Het project startte met een inventarisatie van de hoeve- en streekproducenten in de gemeente. De doelstelling van het project was om de bekendheid van de Heistse producten te vergroten en te komen tot een samenwerking tussen de lokale producenten o.a. op het vlak van distributie. Daarnaast werden er ook vormingsavonden georganiseerd voor de lokale producenten.

Samenwerking met

Provincie Antwerpen – dienst landbouw subsidieerde dit project.

Gemeente is trots op

Momenteel werken 6 producenten actief samen onder de noemer 'Proef Heist'. Er werd een logo ontworpen en verschillende promomaterialen werden aangekocht. Een overzicht van de lokale producenten werd gebundeld op www.proefheist.be. Het mooie in dit verhaal is dat deze producenten samen de kar trekken om hun eigen, maar zeker ook elkaars producten in de kijker te zetten. Op het vlak van distributie is er nog wat werk, maar de eerste contacten met lokale handelszaken werden gelegd.

In 2015 voerde de gemeente Heist-op-den-Berg deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeester-sconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

HEIST-OP-DEN-BERG PROMOOT LOKALE PRODUCTEN

vriendvan.be

Aandachtspunten

Een goede inventarisatie is noodzakelijk als basis om hiervan te vertrekken. De samenwerking tussen de producenten onderling en met de lokale handelaars is iets dat zijn tijd nodig heeft om te groeien. Je kan de partijen met elkaar in contact brengen, maar je kan niets forceren. Producenten moeten zelf aanvoelen en aangeven hoe ver zij in een bepaalde samenwerking willen gaan.

Als gemeente moet je ook wel het goede voorbeeld geven door deze producten te gebruiken tijdens gemeentelijke activiteiten.

Kostprijs

2014: 10.624,73 euro (waarvan 7.100 euro subsidie)

2015: 12.876,45 euro (waarvan 5.000 euro subsidie)

Contactpersoon

Marijke Goris | mgo@heist-op-den-berg.be

T 015 23 74 13

HERENTALS KIEST VOOR DUURZAME MOBILITEIT

vriendvan.be

Met verschillende acties rond duurzame mobiliteit wil Herentals inwoners overtuigen om duurzaam te reizen.

Doelstelling

Lokale besturen, bedrijven, scholen, verenigingen en burgers kunnen allemaal kleine en grote maatregelen nemen om een bijdrage te leveren. Dit kan door aanpassing van het verplaatsingsgedrag naar een duurzame vorm.

Op 14 september 2015 organiseerde stad Herentals verschillende sensibiliseringsacties.

De Stad organiseerde een Mini-beurs duurzame mobiliteit met o.a. Autodelen, elektrische fietsen van Fietswinkel Bike-Inn, Fietsenatelier Mol & Fietspunt Herentals, Blue-bike, Translab K, Provinciaal Mobiliteitspunt Antwerpen, etc.

Daarnaast organiseerde de stad een debat en infomoment rond duurzame mobiliteit met een volgende programma:

- Welkom + toelichting mobiliteitsplan stad Herentals, schepen Jan Michielsens
- Toelichting provinciale mobiliteits- & fietsbeleid en Mobiscan, gedeputeerde Luk Lemmens
- Toelichting Logistieke Quickscan, Wytze Rauwenhoff, Flanders Logistics

Animatiefilmpje "sensibilisatie duurzaam mobiliteitsgedrag"

- Debat:
 - "De Andere Kris Peeters" (Mobiliteitsdeskundige uit Herentals)
 - Pat Van Roey (CEO Van Roey ICT Group)
 - Huub Klingels (voorzitter van het Kempisch Verbond der Baanvervoerders)
 - Kristof Thijssens (Directeur Belangenbehartiging UNIZO Provincie Antwerpen)
 - Chris Brouwers (Provincie Antwerpen)
 - Moderator: Lieve Drooghmans
- Debat: slotwoord, schepen Mien Van Olmen

Herentals

In 2015 voerde de stad Herentals deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

HERENTALS KIEST VOOR DUURZAME MOBILITEIT

vriendvan.be

Samenwerking met

Inhoud infoavond: Provincie Antwerpen, Flanders Logistics, Kempisch Verbond der Baanvervoerders, UNIZO, VOKA, ...

Inhoud beurs: Autodelen, Fietsenatelier Mol & Fietspunt Herentals, Blue-bike, Translab K...

Stad is trots op

Deze actie vormde de lancering van de week van de mobiliteit die volgende acties omvatte:

- 16 tot 22/09: week van de mobiliteit
- 17/09: Car Free Day stad en OCMW Herentals
- 18/09: Strapdag in alle basisscholen in Herentals
- 18/09: 'verkeersveilig' gadget (fluo slaparmband) voor alle leerlingen van de secundaire scholen in Herentals
- 18/09: 'after-school fluo-fuif', georganiseerd door de jeugdraad

Dit alles zette duurzame mobiliteit extra in de kijker.

Aandachtspunten

Deze actie vereist een goede en tijdige planning, zeker wanneer deze in de week van de mobiliteit plaatsvindt. Rekening moet gehouden worden met de vakantiemaanden juli en augustus.

Resultaten

Het exacte effect van deze actie kan niet gemeten worden.

Kostprijs

1657,10 euro + onkosten drank receptie

Contactpersoon

Koen Dierckx | T 014 25 50 50 | milieu@herentals.be

HERENTHOUT KIEST VOOR FIETSEN IN DE GEMEENTE

vriendvan.be

De gemeente richtte de Maasweg in als fietsstraat om de veiligheid te verhogen en het fietsen te promoten.

Doelstelling

De actie heeft als doel de verkeersveiligheid voor de fietser te verbeteren en het fietsen te promoten.

De Maasweg werd ingericht als fietsstraat om de verkeersveiligheid voor de zwakke weggebruiker te verhogen. Concreet betekent dit dat fietsers de hele breedte van de Maasweg mogen gebruiken.

Motorvoertuigen hebben toegang tot de fietsstraat op voorwaarde dat ze de fietsers niet inhalen en hun snelheid beperken tot 30 km per uur.

Om duidelijk te maken dat het een fietsstraat betreft, werd de nodige verkeerssignalisatie aangebracht.

Zo kondigen verkeersborden het begin en einde van de fietsstraat aan. Tevens werden er 3 rijbaankussens geplaatst: aan het begin, in het midden en op het einde van Maasweg.

Het lokaal bestuur hoopt met deze maatregel de verkeersveiligheid in Maasweg te verbeteren en de uitgang van de lagere school die zich in de Maasweg bevindt, veiliger te maken.

Deze actie is slechts één van de acties die het gemeentebestuur onderneemt om het fietsen bij de burgers te promoten. Andere acties en maatregelen die werden genomen, zijn:

Burgemeester op de fiets, een campagne in samenwerking met IOK, waarbij de burgemeester het goede voorbeeld geeft om de fiets te nemen voor korte verplaatsingen.

Belgerinkel naar de winkel, dat jaarlijks de burgers aanzet om te voet of met de fiets te winkelen.

Voldoende, kwalitatieve fietsenstallingen voorzien op oordeelkundig gekozen plaatsen (o.m. aan bushaltes).

Samenwerking met

De fietsstraat was een initiatief van het gemeentebestuur zelf.

Burgemeester op de fiets was een actie in samenwerking met IOK; Belgerinkel is een actie van Bond Beter Leefmilieu.

In 2015 voerde de gemeente Herenthout deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

HERENTHOUT KIEST VOOR FIETSEN IN DE GEMEENTE

vriendvan.be

Gemeente is trots op

De verkeersveiligheid die in de Maasweg wordt verhoogd, wat niet enkel een goede zaak is voor de fietsers, maar ook voor de lagere schoolkinderen die via de Maasweg de school verlaten.

Resultaten

De verkeersveiligheid in de Maasweg is toegenomen. In de Maasweg is de ingang van een schoolgebouw, waardoor de schoolgaande kinderen hun school veiliger kunnen betreden en verlaten.

Kostprijs

3 verkeerskussens: 3 346,86 euro

4 verkeersborden: 300 euro

Contactpersoon

Sofie Poelmans | T 014 50 78 44 | milieudienst@herenthout.be

HOOGSTRATEN KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE WONINGEN

vriendvan.be

De huisbezoeker begeleidt inwoners naar een woning met een lager energieverbruik en een verbeterde kwaliteit.

Doelstelling

Wie in Hoogstraten woont in een woning met lage woonkwaliteit of een hoog energieverbruik, kan rekenen op de huisbezoeker Wonen. Zij komt bij de mensen thuis langs, bespreekt het verbruik en de woning en geeft advies op maat. De huisbezoeker neemt de bewoner bij de hand en bewandelt samen met hen het traject om de woonsituatie te verbeteren, zo lang als dat nodig is. Deze outreachende aanpak is nodig om die mensen te bereiken die anders de weg niet vinden naar de reguliere dienstverlening.

De doelgroep bestaat uit een diverse groep van gezinnen die sneller en eenvoudiger te bewegen zijn om hun woning te verbeteren tot gezinnen die het daar moeilijker mee hebben. Dit zijn gezinnen die voldoende kapitaalkrachtig zijn, maar wonen in een woning die intussen verouderd is of een hoog energieverbruik hebben. Evengoed zijn dit gezinnen met financiële problemen. Wanneer het mogelijk en zinvol is, brengt de huisbezoeker gezinnen samen om in groep actie te ondernemen

Stad is trots op

De aanpak met de huisbezoeker werkt. Na één jaar kan de huisbezoeker goede resultaten voorleggen. Daken, muren of ramen worden geïsoleerd en zorgen voor een gezondere woning. Oude energievervlindende verwarmingstoestellen of elektrische apparaten worden vervangen en zorgen voor meer comfort met minder energie. Of mensen passen hun gedrag aan en leren dat ze zelf invloed hebben op de hoogte van hun energiefactuur.

In 2015 voerde de stad Hoogstraten deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

HOOGSTRATEN KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE WONINGEN

vriendvan.be

Resultaten

De huisbezoeker helpt gezinnen de energiefactuur te verlagen door begeleiding bij maatregelen en gedragsveranderingen. De meeste maatregelen zijn nog in uitvoering. Er is nog geen bespaarde CO₂-uitstoot berekend.

Kostprijs

Personeelskost van 1/2de halftijds Huisbezoeker Wonen
Financiering via Sociale maribel en Vlaams Plattelandsfonds

Contactpersoon

Judith Schrijvers | T 03 340 19 23 | judith.schrijvers@hoogstraten.be

Gerd Smets kreeg net bezoek van de Huisbezoeker Wonen van Hoogstraten. Ze kreeg het advies haar dak te isoleren en de oude diepvries te vervangen. Binnen de drie weken is Gerd gestart met de isolatiewerken.

LAAKDAL KIEST VOOR DUURZAME MOBILITEIT

vriendvan.be

De gemeente zet haar inwoners aan om duurzaam te rijden en zo samen minder CO₂ uit te stoten.

Doelstelling

Naast de jaarlijks weerkerende actie "Met Belgerinkel Naar De Winkel" werden in 2015 een aantal acties extra genomen rond duurzame mobiliteit. De allereerste fietsstraat van de gemeente werd ingericht. Er werd gekozen voor de Kapellestraat tussen Veerledorp en de Pastorijstraat, die gelegen is in de buurt van verschillende basisscholen. Fietsers mogen er over de volle breedte van de rijbaan rijden en auto's zijn toegestaan, maar mogen fietsers niet inhalen. Ook mag er niet sneller dan 30 km/u gereden worden. Kortom, in een fietsstraat is de fietser koning van de weg!

Daarnaast werd beslist een laadpaal voor elektrische wagens te installeren aan de sporthal. Deze zal in de loop van 2016 geïnstalleerd worden. In het najaar werd de actie Ecospanning georganiseerd aan het Administratief Centrum: de bandenspanning van de wagen werd gratis gecontroleerd en indien nodig aangepast, zodat de wagen veiliger rijdt én minder verbruikt.

Samenwerking met

Voor de actie Ecospanning werd een beroep gedaan op de Energiesnoeiers van de Kringwinkel Zuiderkempen.

Gemeente is trots op

Het is nog te vroeg om conclusies te trekken, maar de reacties over de Fietsstraat uit de buurt zijn alvast positief!

In 2015 voerde de gemeente Laakdal deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

LAAKDAL KIEST VOOR DUURZAME MOBILITEIT

vriendvan.be

Kostprijs

Fietsstraat: 8.600 euro

Laadpaal: 968 euro

Ecospanning: 700 euro

Contactpersoon

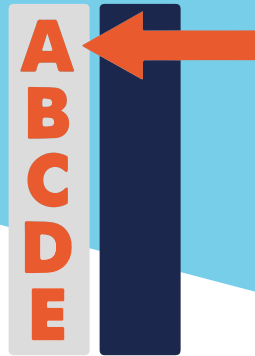
Evelyn Celis | evelyn.celis@laakdal.be

T 013 35 90 11

MECHELEN KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE TOESTELLEN

vriendvan.be

Via een groepsaankoop huishoudtoestellen besparen Mechelaars kosten én energie.

Doelstelling

Mechelen zet met 'Mechelen klimaatneutraal' in op het Klimaatneutraal maken van de stad. Er werden 7 campagnelijnen ontwikkeld. Een van de campagnelijnen is 'Koop energiezuinige apparaten en verlichting'. Energiepunt Mechelen organiseerde daarom sinds 3 november 2015 een samenaankoop huishoudtoestellen. Mechelen is de eerste stad in Vlaanderen die dit organiseert.

Energiepunt Mechelen geeft alle inwoners de kans om oudere en energieverslindende koelkast, diepvriezer, wasmachine, vaatwasmachine of droogkast ... door een zuinig A+++ exemplaar te vervangen. Al 355 Mechelaars schreven zich vrijblijvend in voor deze samenaankoop, goed voor zo'n 750 huishoudtoestellen. Het bestek wordt door een stuurgroep van inwoners opgesteld, opdat het goed aansluit op de noden van de intekenaars.

Samenwerking met

Energiepunt Mechelen werkt voor deze actie samen met IGEMO. Zij ondersteunen Energiepunt bij de organisatie, communicatie en implementatie van de samenaankoop.

Stad is trots op

We zijn heel trots dat 355 Mechelaars zich vrijblijvend inschreven voor de samenaankoop.

Er kan momenteel nog ingeschreven worden tot 30 april 2016.

We zijn ook tevreden over de communicatie die we voeren rond deze actie:

In 2015 voerde de stad Mechelen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

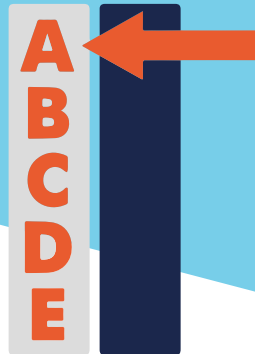
Meer inspiratie op www.vriendvan.be

MECHELEN KIEST VOOR ENERGIEZUINIGE TOESTELLEN

vriendvan.be

- Een promotiewagen stond twee weken op de Grote Markt. Inwoners konden digitaal en op papier intekenen bij deze wagen.
- De samenaankoop werd voorgesteld op de beurs Wonen in Mechelen (23-31 januari 2016).
- De gekozen toestellen worden voorgesteld aan de Mechelaars tijdens het Warm-Welkom-weekend (19 en 20 maart 2016). Mensen die vrijblijvend intekenen ontvangen een uitnodiging voor een receptie.
- Digitale communicatie

Aandachtspunten

Communicatie naar inwoners is essentieel. Daarnaast is het belangrijk duidelijk af te lijnen welke doelgroep je beoogt, welke timing wordt nagestreefd en hoe je gebruikers betreft.

Resultaten

De gemiddelde besparing bedraagt 137 kWh, 26 kg CO₂ en 25 euro per jaar per toestel.

Kostprijs

De actie kost de stad Mechelen 5.000 euro (toelage aan IGEMO).

Daarnaast is er de kost voor de communicatie (uitwerken communicatiemateriaal flyer, promowagen): 5.000 euro

Contactpersoon

Energiepunt Mechelen | energiepunt@mechelen.be

MEERHOUT KIEST VOOR GROENE ENERGIE EN ENERGIEBESPARING

vriendvan.be

Door de aankoop van groene energie en plaatsen van energiezuinige led-verlichting dragen inwoners hun steentje bij in de strijd tegen klimaatopwarming.

Doelstelling

De gemeente voert lokaal promotie rond de groepsaankoop van groene energie en heeft een coördinerende rol gespeeld. Daarnaast informeerde de gemeente de burgers via een info-tour over de voordelen van led-verlichting en sensibiliseren tot het overschakelen naar deze energiezuinige lichtbron.

Samenwerking met

Voor de groepsaankoop groene stroom en zonnepanelen werkte Meerhout samen met de provincie Antwerpen.

De informatie over led-verlichting werd aangebracht door IOK, die een coördinerende rol heeft gespeeld in de organisatie van de info tour. IOK maakte een keuzelijst over aan de gemeenten met verschillende energie gerelateerde thema's waarover info avonden werden georganiseerd. Onze keuze ging uit naar het thema led-verlichting.

Gemeente is trots op

De groepsaankoop van de groene stroom en zonnepanelen was ook in 2015 een groot succes. Het aantal deelnemers dat zich persoonlijk via de gemeentelijke dienst heeft aangemeld is beperkt gebleven. De meesten schreven zich online in.

De infoavond rond led-verlichting werd door een twintigtal geïnteresseerde burgers bijgewoond, met overwegend positieve reacties.

meerhout.

Provincie
Antwerpen

In 2015 voerde de gemeente Meerhout deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

MEERHOUT KIEST VOOR GROENE ENERGIE EN ENERGIEBESPARING

vriendvan.be

Aandachtspunten

Het is belangrijk om de bevolking tijdig te informeren over het evenement en duidelijk te communiceren over de inhoud. Voor diegene die via de gemeentelijke diensten willen inschrijven spelen we een coördinerende en rol. We informeren geïnteresseerde burgers aan het loket van het team groen en milieu.

Resultaten

Niet meetbaar.

Kostprijs

Deelname aan de actie is gratis. Door de samen aankoop worden er voor zowel de zonnepanelen als voor de groene elektriciteit en gas scherpe prijzen onderhandeld.

Contactpersoon

Jan Boons | T 014 24.44.49 | jan.boons@meerhout.be

MERKSPLAS BEVORDERT DE KLIMAATADAPTATIE

vriendvan.be

Bij grote projecten zet de gemeente in op acties die de kwetsbaarheid voor klimaatverandering verminderen.

Doelstelling

In 2015 werden rioleringswerken opgestart voor Opstal en Hoevestraat, 2 straten in het buitengebied - gescheiden stelsel over een totale lengte van 2,6 kilometer.

In het kader van Ruilverkaveling Zondereigen investeert de gemeente in maatregelen tot landinrichting - 20,27 hectare wordt ingericht in functie van de natuur.

Oeverzones Noordermark: dragen bij aan evenwicht van deze ecologisch belangrijke waterloop en vormen natuurverbindingstroken voor migratie van fauna en flora.

Herstel Strikkeven: belangrijke voortplantingspoel amfibieën (overzetplaats met grootste aantallen in Vlaanderen), pleisterplaats rode lijstsoorten avifauna.

Integraal waterbeheer: natuurinrichting beekdalen/depressies en aanleg poelen.

Samenwerking met

Aquafin.

Vlaamse Landmaatschappij.

Kostprijs

Riolering - studiekosten en vorderingsstaten 2015: 124.918 euro (gemeentebestuur).

Maatregelen tot landinrichting Ruilverkaveling: 1.267.000 euro (Vlaams Gewest).

Contactpersonen

Karen Sterkens | T 014 63 94 35 | karen.sterkens@merksplas.be

In 2015 voerde de gemeente Merksplas deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

MOL KIEST VOOR OPENBAAR VERVOER

vriendvan.be

Met de Centrum Express reizen inwoners van Mol snel en duurzaam van en naar het Centrum.

Doelstelling

Veel inwoners uit onze gehuchten gaan wekelijks of zelfs meer naar het centrum. Een uitstapje naar de dinsdagmarkt, vrienden of familie bezoeken, gezellig shoppen, een voorstelling meepikken in Schouwburg Rex, een kennis bezoeken in het ziekenhuis, deelnemen aan een activiteit in het lokaal dienstencentrum, administratieve zaken regelen in 't Getouw,...

De busdiensten van De Lijn spelen een belangrijke rol in de vlotte bereikbaarheid van het Centrum. Met de bus moet je geen parkeerplaatsje zoeken en kan je in het Centrum afstappen aan verschillende haltes.

Tot voor kort was het grote probleem met de bussen het ontbreken van regelmatige verbindingen tussen bepaalde gehuchten en het Centrum. Daarnaast kenden te weinig mensen de mogelijkheden van de bestaande busdiensten die over langere trajecten rijden. Met het concept Centrum Express wilden het gemeentebestuur en De Lijn beide problemen verhelpen.

Op 1 september startten twee nieuwe klokvastе busdiensten (1 en 2) die zich volledig concentreren op de verbinding van het Centrum met de gehuchten Millegem, Achterbos, Rauw, Sluis en Ginderbuiten. Twee van de voormalige belbussen worden hiervoor ingezet. Daarnaast zorgen de bestaande lijnen 430, 84 en 170 voor een regelmatige verbinding met Donk, Wezel, Gompel, Ezaart en Heidehuizen.

Om de bekendheid van dit busaanbod te vergroten, lanceerde het gemeentebestuur de Centrum Express. We verdeelden flyers en affiches met overzichtelijke tijdstabellen. Deze tijdstabellen focussen volledig op de verbinding tussen de gehuchten en het Centrum. Zo kunnen inwoners zien hoeveel tijd de rit vanuit de kern van een gehucht naar het Centrum in beslag neemt.

In het informatiemagazine van december zat bovendien een bon waarmee elke inwoner eenmalig gratis de nieuwe buslijnen 1 en 2 kon uitproberen.

In 2015 voerde de gemeente Mol deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

MOL KIEST VOOR OPENBAAR VERVOER

vriendvan.be

Samenwerking met

Deze actie werd uitgewerkt in samenwerking met De Lijn.

Gemeente is trots op

De gemeente is trots op het feit dat we vanuit alle gehuchten een regelmatige busverbinding naar het Centrum kunnen voorzien.

Aandachtspunten

Goede communicatie is heel belangrijk. Dit werkt enkel als de dienstverlening voldoende bekend is.

Resultaten

Over de resultaten van de Centrum Express (sinds 1/9/15) is nog niet zo veel bekend, in de loop van februari 2016 wordt dit systeem samen met de mensen van De Lijn geëvalueerd en worden er concrete gegevens verwacht.

Wij hebben enkel voor de periode van 12 t.e.m. 19 oktober een telling van lijn 1 en 2 ontvangen van De Lijn:

Dag	Ma	Di (markt)	Woe	Do	Vrij	Za	Zo
Aantal reizigers	280	317	210	226	236	93	46

Kostprijs

15.000 euro per jaar voor het derde betaler systeem van De Lijn.

Contactpersoon

Verkeersdienst | T 014 33 08 22 | verkeersdienst@gemeentemol.be

MORTSEL KIEST VOOR AUTODELEN

vriendvan.be

130 gezinnen delen samen 6 auto's en vermijden zo de aankoop van maar liefst 60 nieuwe auto's.

Doelstelling

Sinds 2009 heeft de stad Mortsel een overeenkomst met Cambio, een systeem van autodelen. Bedoeling is de inwoners aan te sporen tot een milieuvriendelijker verplaatsingsgedrag. In 2015 werden twee extra parkeerplaatsen voor Cambio-wagens ingericht op de nieuwe parking aan de Krijgsbaan.

Samenwerking met

De stad Mortsel werkt samen met Cambio. Cambio plaatst en onderhoudt alle wagens, staat in voor infosessies en alle klantencontacten, en voert algemene communicatie. De stad zoekt geschikte standplaatsen, richt de parkeerplaatsen in, zorgt voor parkeerkaarten (gratis parkeren in Mortsel) en voert promotie.

Stad is trots op

Sinds de opstart in 2009 is er een constant stijgend aantal gebruikers. Eind 2015 waren ca. 130 inwoners van Mortsel klant bij Cambio. Alle wagens hebben een bezettingsgraad die hoog ligt in vergelijking met de gemiddelde Cambio-wagen in Vlaanderen. Het stadsbestuur heeft telkens ingespeeld op deze stijgende vraag. Bij de opstart in 2009 waren er 2 standplaatsen met 2 wagens. Eind 2015 zijn er 4 standplaatsen met in totaal 6 wagens. De standplaatsen liggen verspreid over het Mortselse grondgebied om het gebruik van de wagens zo toegankelijk mogelijk te maken. In 2016 zal één van de kleine Cambio-stadswagens worden vervangen door een grote model (een mini-van). Zo breidt niet alleen het aanbod uit in aantal maar ook de modellen en functionaliteit, en wordt het gebruik van het autodeelsysteem nog aantrekkelijker.

Ook de werknemers van de stad worden gesensibiliseerd, zij krijgen korting op de instapkost.

In 2015 voerde de stad Mortsel deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

MORTSEL KIEST VOOR AUTODELEN

vriendvan.be

Sinds 2014 worden de autodeelwagens ook gebruikt door de werknemers van de stad voor dienstverplaatsingen.

Aandachtspunten

Een stijgend aantal gebruikers en een stijgende bezettingsgraad mag er niet voor zorgen dat aanvragen vaak worden geweigerd. Het bestuur moet dus tijdig inspelen op vragen naar uitbreiding, en bereid zijn parkeerplaatsen exclusief te voorzien voor autodelen.

Resultaten

Uit studies blijkt dat georganiseerd autodelen leidt tot een daling van het wagenbezit. Eén Cambio-wagen vervangt 8 tot 12 privé-wagens. Het leidt tot een reductie van het autobezit en –gebruik met als neveneffecten o.a. een vermindering van CO₂-uitstoot. Positief op langere termijn is ook het preventief karakter, met name het vermijden van de aanschaf van een wagen. Het leidt tot een stijgend gebruik van alternatieven (openbaar vervoer, fiets, te voet,...) en dus een bewuster en rationeler verplaatsingsgedrag. Bij de aankoop van de Cambio-wagens wordt bovendien rekening gehouden met het milieu-aspect (vb. CO₂-uitstoot). Men rijdt dus ook milieuvriendelijker.

Het gebruik van de autodeelwagens voor dienstverplaatsingen door werknemers heeft geleid tot een inkrimping van het eigen, stedelijk voertuigenpark.

Kostprijs

- ca. 200 euro voor de inrichting van een parkeerplaats voorbehouden voor Cambio-autodeelwagens
- sporadisch personeels- en communicatiekosten (vb. infoavond, sensibilisatie via stedelijke kanalen)

Contactpersoon

Milieudienst, T 03 244 18 41, milieu@mortsel.be

OUD-TURNHOUT ONTWIKKELDE EEN ECOLOGISCHE SAMENTUIN

vriendvan.be

Door de samentuin Eigenaard kunnen inwoners zelf groenten en fruit telen, zo verkorten ze de productieketen en voorkomen ze CO₂-uitstoot.

Doelstelling

In de nabije omgeving van het Dienstencentrum Eigenaard werd er met een 8-tal burgers en verschillende organisaties een samentuin ontwikkeld. Deze moestuiniers hebben in deze tuin elk een perceeltje waar ze hun eigen groenten kunnen telen op een ecologische manier. Daarnaast worden er ook enkele streekeigen fruitbomen en hagen geplant die door iedereen samen moeten verzorgd worden. Er is ondertussen een samenwerking ontstaan tussen de moestuiniers en de bewoners van de naburig gelegen assistentiewoningen en het dienstencentrum. Door het telen van eigen streekeigen groenten wordt de CO₂-uitstoot gereduceerd. Daar deze groenten onmiddellijk de consument bereiken dragen ze bij tot de korte keten. De moestuiniers zijn allemaal mensen uit de directe omgeving.

Samenwerking met

Er is een fijne samenwerking ontstaan met het dienstencentrum, Velt, TuinHier, de plaatselijke Kringloopkrachten, de imkervereniging "de Rosse Bie", Bijzonder onderwijs De Brem en de bewoners van de assistentiewoningen.

Gemeente is trots op

Het project is ontstaan uit een participatievergadering met de verschillende organisaties die hun samenwerking verleenden om dit te realiseren. Elke organisatie/vereniging/partner heeft er zijn inbreng gehad. We hebben geprobeerd met alle wensen rekening te houden.

Oud-Turnhout

Provincie
Antwerpen

In 2015 voerde de gemeente Oud-Turnhout deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

OUD-TURNHOUT ONTWIKKELDE EEN ECOLOGISCHE SAMENTUIN

vriendvan.be

Aandachtspunten

Duidelijk en voldoende communiceren zorgt ervoor dat er geen misverstanden ontstaan.

Niet iedereen heeft hetzelfde doel voor ogen. Voor de gemeenschappelijke delen in de tuin is dat toch wel belangrijk.

Het is ook wel tof voldoende ondersteuning te kunnen krijgen van de technische dienst van de gemeente.

Daar de tuiniers nog jonge mensen zijn, worden de gezamenlijke werkmomenten in het weekend georganiseerd, dat ook niet voor iedereen altijd goed uitkomt.

Kostprijs

+/- 15.000 euro

We zijn gestart van een braakliggend stuk grond. Deze moest eerst bewerkt worden. Verder hebben we wat infrastructuur voorzien voor het stockeren van het gereedschap. Zowel de technische dienst als de dienst duurzaamheid hebben hier werkuren aan geïnvesteerd om tot het resultaat te komen.

Contactpersoon

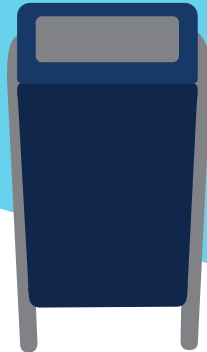
Miraise Peeters, T 014 46 22 25, miraise.peeters@oud-turnhout.be

PUTTE GAAT DE STRIJD AAN TEGEN ZWERFVUIL

vriendvan.be

Met sensibiliserende berrmborden en affiches, een team enthousiaste groene peters en een vuilnisbakkenplan bindt het gemeentebestuur van Putte de strijd aan met zwerfvuil en sluikstorten.

Doelstelling

Zwerfvuil en sluikstorten komen nog al te vaak voor. Het gemeentebestuur van Putte kiest voor een integrale aanpak. Zo is er de succesvolle groene peters-campagne, waarbij vrijwilligers bermen opruimen tegen een kleine vergoeding. Zo'n 25 groene peters gingen (individueel of in groep) aan de slag. De teller staat ondertussen op 35 groene peters voor 2016.

Daarnaast werkte het bestuur in 2016 aan een vuilnisbakkenplan. Hierbij werden alle openbare vuilnisbakken geïnventariseerd en werd er bekeken op welke plekken ze aangepast of weggenomen konden worden om misbruik te vermijden.

Gloednieuwe berrmborden met een sensibiliserende boodschap zijn de volgende stap. Schepen van leefmilieu Jeroen De Cuyper onthulde het eerste bord langs de Lierbaan: "De nadruk van deze campagne ligt op zowel de grote kosten als het vele werk dat bij sluikstorten en zwerfvuil komt kijken. We willen een zo groot mogelijke doelgroep aanspreken. Affiches zullen verspreid worden bij de Putse scholen, gemeentegebouwen en handelaars. Afval hoort in de vuilbak en niet in de bermen of op de stoep."

De andere berrmborden staan aan de rotonde van de Tinstraat, aan de Driesstraat bij de glasbolsite en aan de Mechelbaan richting Peulis.

In 2015 voerde gemeente Putte deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

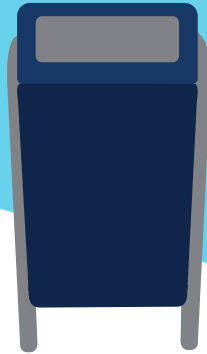
Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

PUTTE GAAT DE STRIJD AAN TEGEN ZWERFVUIL

vriendvan.be

Gemeente is trots op

De steeds groter wordende groep enthousiaste groene peters duidt op een sterk engagement en draagvlak bij de Putse inwoners.

Contactpersoon

Joke Eeckhout; T 015 76 78 95, Joke.eeckhout@putte.be

RANST KIEST VOOR ENERGIE- BESPARING EN GROENE STROOM

vriendvan.be

Door de sensibilisatiecampagne 'Bespaar op je energiefactuur' besparen de inwoners van Ranst energie en kiezen ze voor groene stroom.

Doelstelling

Door deze sensibilisatiecampagne willen wij de energiefactuur van onze inwoners laten dalen. De maatregelen van onze regering, vb. Turteltaks, zal het betalen van de energiefactuur voor vele burgers nog moeilijker maken.

Samenwerking met

Provincie die de samenaankoop groene stroom organiseert en met hun vestiging Kamp C die (ver)bouwers (ver)bouwadvies en begeleiding geeft in hun keuze van duurzame materialen.

Gemeente is trots op

De belangstelling en appreciatie van de bevolking in vb. begeleiding bij de samenaankoop groene stroom.

Resultaten

Vermindering van de CO₂-uitstoot door de dalen van energie op het grondgebied.

Kostprijs

Communicatie zoals drukken van flyers, banners,...

Contactpersoon

Leen Bouwen, T 03 470 10 89, milieu@ranst.be

In 2015 voerde de gemeente Ranst deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

RIJKEVORSEL STIMULEERT ISOLEREN

vriendvan.be

Door de samenaankoop van isolatie isoleerden 25 gezinnen hun huizen en stootte zo samen 43 ton minder CO₂ uit.

Doelstelling

18% van alle woningen hebben nog steeds geen dakisolatie. Vanaf 2020 kan een woning echter onbewoonbaar verklaard worden indien het dak niet geïsoleerd is. Vandaar dat IOK samen met 28 gemeenten in het najaar van 2015 opnieuw een samenaankoop dakisolatie organiseerde. Door samen isolatie aan te kopen, wordt de prijs gedrukt. Er worden zowel isolatiematerialen aangeboden om zelf te plaatsen als prijzen inclusief plaatsing.

Samenwerking met

IOK, gemeenten Hoogstraten, Beerse en Vosselaar.

Gemeente is trots op

Door middel van de samenaankoop dakisolatie wordt een win-winsituatie gecreëerd waarbij zowel de bouwbedrijven uit de regio winnen doordat er meer mensen hun dak laten isoleren, de gemeente wint doordat inwoners hun dak isoleren en bijdragen aan de daling van de CO₂-uitstoot en de inwoners zelf winnen door lagere prijzen en een dalend energieverbruik na de werken.

Aandachtspunten

De ontzorging bij het isoleren van het dak door de samenaankoop blijkt voor heel wat deelnemers zeker zo belangrijk als de interessante prijzen. Mensen hebben niet altijd de kennis of de tijd om zelf op zoek te gaan naar goede aannemers, materialen te vergelijken, ... Door deelname aan de samenaankoop kunnen ze heel eenvoudig de werken laten uitvoeren en tegelijkertijd zijn ze zeker van een kwalitatieve uitvoering.

Rijkevorsel

In 2015 voerde de gemeente Rijkevorsel deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

RIJKEVORSEL STIMULEERT ISOLEREN

vriendvan.be

Resultaten

Voorlopig al 25 deelnemers uit Rijkevorsel. Gedurende heel 2016 kunnen geïnteresseerden nog aansluiten bij de actie. Deze 25 deelnemers zullen samen jaarlijks ongeveer 43 ton CO₂ besparen of gemiddeld € 570 per gezin.

Contactpersoon

Gert Druyts, T 03 340 00 27, gert.druyts@rijkevorsel.be

SCHELLE ONTWIKKELT EEN VOLKSTUIN

vriendvan.be

De gebruikers van de volkstuinten realiseren een CO₂-reductie door de productieketen in te korten en het verpakkingsafval te verminderen.

Doelstelling

Aan de Schellenaren worden 73 tuinpercelen van 50 m² ter beschikking gesteld om te kunnen tuinieren. De gebruikers realiseren op die manier een CO₂-reductie door een aanzienlijke verkorting van de productieketen en de vermindering van hun verpakkingsafval. Op termijn is het de bedoeling dat het project door de burgers wordt opgevolgd en gestuurd. Als lokaal bestuur wil de gemeente de burger bewust te maken van het belang en de noodzaak van duurzame voeding.

Samenwerking met

Om het project te kunnen realiseren werd financiële steun verkregen van de VLM in het kader van 'Volkstuinten in Vlaanderen'. Voor de advisering over landschappelijke inrichting met aandacht voor vegetaties en kleine landschapselementen werd een beroep gedaan op Regionaal Landschap Rivierenland. Velt zorgde onder meer voor ondersteuning en advies bij de opstart en tips bij ecologisch tuinieren, bodemkundig onderzoek van de tuinpercelen en begeleiding van de tuinders. Natuurpunt stond in voor de advisering over natuuraspecten en het onderhoud van de aanwezige wilgenbomen.

Gemeente is trots op

De productieketen wordt aanzienlijk ingekort waarmee een CO₂-reductie wordt bereikt. Er wordt ook voldoende aandacht besteed aan een sensibiliserings- en preventiecampagne. Hierdoor werd gewerkt aan bewustwording en gedragsverandering, zodat het idee van lokale en ecologisch verantwoorde productie van voeding ingang kan vinden bij de bevolking van Schelle. Twee reeds bestaande waterputten werden in ere hersteld en kunnen gebruikt worden voor de irrigatie van de tuinpercelen. Andere aandachtspunten

In 2015 voerde de gemeente Schelle deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SCHELLE ONTWIKKELT EEN VOLKSTUIN

vriendvan.be

van het project waren een verhoging van de omgevingskwaliteit, maar er was ook aandacht voor doelgroepen en communicatie. De sociale cohesie versterken is een speerpunt van het project: het moet een ontmoetingsplaats worden voor mensen met verschillende achtergronden die zelfstandig zal voortbestaan.

Aandachtspunten

Er moet worden opgevolgd hoe burgers, die deelnemen aan het volkstuinproject, zich verplaatsen naar hun volkstuin. Dit om te voorkomen dat de CO₂-reductie grotendeels wordt teniet gedaan door zich elke keer met de wagen naar de volkstuin te begeven. Een duurzame manier van verplaatsing, bij voorkeur met de fiets of te voet, wordt gestimuleerd. De gelijktijdige aanleg van een fietspad dat langs de volkstuin loopt zal de bereikbaarheid van de volkstuin met de fiets nog verbeteren.

Kostprijs

€ 100.000

Contactpersoon

Vincent Frans, T 03 871 98 25, vincent.frans@schelle.be

SCHOTEN KIEST VOOR DUURZAAMHEIDSTOETS

vriendvan.be

Bij de ontwikkeling van nieuwbouw- of verbouwprojecten wordt er in Schoten een duurzaamheidstoets gekoppeld aan de visienota.

Doelstelling

Binnen de gemeente Schoten staan de komende jaren verschillende bouwprojecten op til. Voor de deze verschillende projecten (o.a. binnengebied Kruispad, Havenplein, PPS IMAGO) werden visienota's opgemaakt waar telkens uitgebreid aandacht werd besteed aan het duurzaamheidsaspect.

Een deel van de projectontwikkeling PPS IMAGO heeft betrekking op de herlocalisatie en nieuwbouw van de eigen dienst der werken. Momenteel is de DDW gehuisvest in verschillende oudere gebouwen midden in een woonwijk. De verhuis naar een (minstens) bijna energieneutraal gebouw zal een positief effect op de gemeentelijke CO₂-uitstoot.

Samenwerking met

De visienota's werden opgemaakt in een nauwe samenwerking tussen en onder stimulans van schepen van leefmilieu Erik Block, de dienst stedenbouw en de milieudienst. Enkele nota's werden tevens voor advies naar Kamp C doorgestuurd.

Gemeente is trots op

Door de opgemaakte visienota's is het voor elke (kandidaat)projectontwikkelaar van in de aanvangsfase duidelijk dat het duurzaamheidsaspect een belangrijk selectiecriteria voor de gemeente vormt. In tegenstelling tot vroeger is dit nu reeds in de beginfase waardoor maatregelen structureler kunnen worden doorgevoerd.

In 2015 voerde de gemeente Schoten deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SCHOTEN KIEST VOOR DUURZAAMHEIDSTOETS

vriendvan.be

Aandachtspunten

Naar de toekomst toe zal erover gewaakt moeten worden, dat de beloofde engagementen ook effectief gerealiseerd worden.

Resultaten

De resultaten zijn momenteel nog niet meetbaar aangezien de projecten zich nog in een ontwikkelingsfase bevinden.

Kostprijs

De visienota's vormen een leidraad voor de projectontwikkelaars. De meerkost die zij dienen te investeren in bouwprojecten, vertaalt zich o.a. in een lagere energiekost voor de bewoner en een aangenaamere leefomgeving (bv. door de integratie van voldoende groen in de woonwijken, autoluwe woonwijken,...).

Contactpersoon

Katty Michielsens, T 03 644 90 28, katty.michielsens@schoten.be

SINT-AMANDS KIEST VOOR DE FIETS

vriendvan.be

Door de ontwikkeling van een fietsvriendelijke Kaai en omgeving wil de gemeente fietsen te promoten.

Doelstelling

De opzet was om op de Kaai en omgeving veilige en comfortabele fietsstallingen in te richten en een oplaadpunt voor elektrische fietsen te installeren. Het doel is om inwoners en toeristen aanzetten tot het kiezen voor een duurzame en groene vervoersvorm, in dit geval de fiets.

Samenwerking met

Toerisme Scheldeland - Plattelandsontwikkeling in het Schelde-Landschapspark (QuickWin project).

Gemeente is trots op

Aangezien de fietsstallingen in het najaar van 2015 werden geplaatst hebben we nog geen zicht hoeveel deze fietsenstalling in het toeristisch seizoen gebruikt wordt.

Aandachtspunten

Naar de toekomst toe zal erover gewaakt moeten worden, dat de beloofde engagementen ook effectief gerealiseerd worden.

Resultaten

Door koning auto aan de kant te laten staan hopen we dat meer mensen de fiets zullen nemen en dit resulteert in een vermindering van de CO₂-uitstoot.

In 2015 voerde de gemeente Sint-Amands deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SINT-AMANDS KIEST VOOR DE FIETS

vriendvan.be

Kostprijs

€ 20.169

Contactpersoon

Kristel Troch, T 052 85 80 23, mobiliteit@sint-amands.be

TURNHOUT Kiest voor EEN WARMTENETE

Door aan te sluiten op warmtenetten gebeurt de verwarming en productie van warm water op een duurzame manier.

Doelstelling

Slim Turnhout is de herontwikkeling van de voormalige industriële bedrijven Foresco en Atelfond, centraal gelegen aan de westzijde van de spoorlijn en van het station. De stad Turnhout beoogt er de ontwikkeling van een duurzaam multifunctioneel project. Om mee de regie te voeren, verwierf het Autonoom Gemeentebedrijf van de Stad Turnhout enkele strategische eigendommen en wordt geparticipeerd in de ontwikkelingsvennootschap. De stad stelde daarbij voorop dat de optie om een klimaatneutraal stadsdeel te ontwikkelen ten gronde moet worden onderzocht.

In 2015 werd beslist om in deze nieuwe wijk een warmtenet aan te leggen. De verwarming en productie van sanitair warm water van de wijk gebeurt dus op een duurzame manier.

In fase 1 (momenteel in uitvoering) worden zo'n 140 wooneenheden aangesloten op het net. Op termijn zullen in totaal zo'n 600 nieuwe woongelegenheden, een residentiële zorgomgeving, ongeveer 25.000 m² kantooroppervlakte en publieke functies worden gerealiseerd.

Samenwerking met

Partners: Stad Turnhout, Slim Turnhout, projectontwikkelaar ION, Eandis en Veolia

Financieel: Stad Turnhout besliste om 425.000 euro vanuit het stadsvernieuwingsfonds voor het project toe te kennen om het warmtenet te lanceren en een innoverende rol te kunnen opnemen. De middelen worden gebruikt om tegemoet te komen aan de gevraagde garantieclausule en het financieren van juridische en studiekosten.

In 2015 voerde de stad Turnhout deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

TURNHOUT KIEST VOOR EEN WARMTENETE

Stad is trots op

Stad Turnhout werkt een strategie uit rond warmtenetten waarbij in grote projecten telkens wordt uitgegaan van de aanleg van een secundair warmtenet met een eigen bron dat later op een primair net (met welke bron dan ook) kan aantakken. De aanleg van het warmtenet in Niefhout is een primeur voor de Kempen, maar is ook de start voor de uitbouw van een langetermijnstrategie en slimme koppelingen (smart grid) binnen de stadsregio.

Door een voortrekkersrol te nemen wordt met de aanleg van een warmtenet een grote CO₂-reductie gerealiseerd. Zo geeft de stad Turnhout inwoners de kans om voor een duurzame woning te kiezen.

Aandachtspunten

Er is nog geen regelgevend kader voor "warmte". Dit geeft heel wat moeilijkheden naar uitvoering en contractuele afspraken (er is o.a. geen kader voor prijszetting, sociale klanten,...).

Een samenwerking met betrouwbare partners is onontbeerlijk. Daarnaast is de betrokkenheid van de stad een must, aangezien zij het welbevinden van de burger mee dient te bewaken (zolang er geen wetgevend kader is).

Resultaten

Jaarlijks gemiddeld gasverbruik 1 500 m³/gezin.

600 gezinnen x 1 500 m³ = 900 000 m³ = +/- 1800 ton CO₂

Contactpersoon

Marc Machiels, T 014 44 33 48, marc.machiels@turnhout.be

VORSELAAR KIEST VOOR INKOPEN MET DE FIETS OF TE VOET

vriendvan.be

De actie "Trappen en Stappen" motiveert inwoners om te voet of met de fiets boodschappen te doen.

Doelstelling

De actie werd georganiseerd als alternatief voor de BBL actie 'Met Belgerinkel naar de Winkel'. Iedereen die te voet of te fiets naar de winkel ging, kon een sticker verdienen op een spaarkaart. Na de actie werd een grote tombola georganiseerd.

De doelstelling was meer mensen op de fiets te krijgen voor korte (winkel)afstanden en hen hiervoor te belonen.

Tweede doelstelling was het stimuleren van de lokale handel en het vermijden van grote afstanden.

Samenwerking met

Raad Lokale Economie, de Milieuraad en de Mobiliteitscommissie trekken de actie.

De Raad Lokale Economie heeft de actie uitgewerkt, met medewerking van de Milieuraad en de Mobiliteitscommissie. De gemeente zorgde verder voor de logistieke ondersteuning, werving van deelnemende handelaars en klanten, organisatie tombola en prijsuitreiking.

De handelaars konden op vrijwillige basis een prijs doneren, waar de meeste handelaars op in zijn gegaan.

Ook de gemeente zorgde voor een gepaste prijs.

De hoofdprijzen werden ook door de raden aangeleverd: Vorselaarse Geschenkbons.

Gemeente is trots op

De actie is een initiatief van de adviesraden. Deze raden zijn wel sterk verankerd met de gemeente, maar uiteindelijk zijn het de burgers in deze raden zelf die een actie wilden organiseren: geen top-down-actie maar eerder bottom-up.

In 2015 voerde de gemeente Vorselaar deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

VORSELAAR KIEST VOOR INKOPEN MET DE FIETS OF TE VOET

vriendvan.be

De actie is volledig lokaal. De affiche is door Vorselaarse inwoners samengesteld, en toont met de voorzitter van de milieuraad en de voorzitter van de Raad Lokale Economie in Vorselaar.

Voor een eerste organisatie werden er heel wat spaarkarten ingezameld: 530, wat een vergelijkbaar resultaat geeft met de Belgerinkel acties- maar met een lagere werklast en een lagere kostprijs.

Aandachtspunten

De actie Met Belgerinkel naar de Winkel werd stopgezet vanwege het vele werk en de betrekkelijk lage respons. Door de raden mee in te schakelen, wordt ook de achterban rechtstreeks aangesproken tot deelname en is er ook een grote groep die de actie ondersteund.

Goede communicatie tussen de verschillende actoren is van belang (wie doet wat).

Dergelijke acties zijn zeer weersafhankelijk.

Resultaten

Vermeden CO₂-uitstoot: +/- 1632 kg CO₂

Kostprijs

750 euro.

Contactpersoon

Nele Vleugels, T 014 50 71 29, milieu@vorselaar.be

WESTERLO RICHT SCHOOLOMGEVINGEN VERKEERSVEILIG IN

vriendvan.be

Door de fietsinfrastructuur rond scholen te verbeteren,
gaan meer scholieren met de fiets naar school.

Doelstelling

In een fietsstraat mogen fietsers de volledige breedte van de rijbaan (eenrichtingsverkeer) of de helft van de rijbaan langs de rechterzijde (tweerichtingsverkeer) gebruiken. Gemotoriseerde voertuigen mogen fietsers niet inhalen en maximum 30 kilometer per uur rijden. Het begin en einde van een fietsstraat wordt aangeduid met blauwe aanwijzingsborden en een logo op het wegdek. De gemeente heeft in 2015 alvast geïnvesteerd in verkeersveilige schoolomgevingen en dat zowel in de Gemeentestraat in Oevel, de Verlorenkost in Westerlo en de Schoolstraat in Heultje.

In Heultje en Oevel geldt voortaan het principe van de 'eenrichtingsstraat-fietsstraat', met een fietsstrook voor fietsers uit de tegenovergestelde richting. Ook in de Verlorenkost blijft het eenrichtingsverkeer gelden. Verder zijn daar de stoepen aangepast zodat ze beter toegankelijk zijn en is er een apart tweerichtingsfietspad aangelegd. Het fietspad en de rijweg kregen ook een nieuwe toplaag. Het plan voor de herinrichting van de schoolomgeving Spikdorenveld is momenteel klaar. Ook de herinrichting van andere schoolomgevingen staan op het programma.

Samenwerking met

Het verkeerscomité.

Gemeente is trots op

De verkeersveilige schoolomgevingen van Heultje, Oevel en Westerlo met zijn fietsstraten.

GEMEENTE WESTERLO

Parel van de Kempen

In 2015 voerde de gemeente Westerlo deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

**Provincie
Antwerpen**

WESTERLO RICHT SCHOOLOMGEVINGEN VERKEERSVEILIG IN

vriendvan.be

Resultaten

Ouders vinden de schoolomgeving of de schoolroute vaak te gevaarlijk, of vinden het makkelijker of praktischer om hun kinderen met de auto naar school te brengen. Dit heeft als gevolg dat steeds meer kinderen met de auto naar school worden gebracht. Hierdoor doen ze minder ervaring op met fietsen in het verkeer en verliezen ze net een stuk zelfstandigheid. Een groot aantal verplaatsingen met de auto zorgt bovendien voor meer verkeer en dit brengt heel wat negatieve gevolgen, onder meer voor de verkeersveiligheid, de verkeersleefbaarheid en het milieu, met zich mee. Een financiële besparing of vermindering van de CO₂-uitstoot is moeilijk in te schatten. Minder auto's heeft een positief effect op de kosten van de infrastructuur. De investeringen die moeten worden gedaan voor een fietser zijn veel lager dan de investeringen voor gemotoriseerd verkeer aangezien fietsen ruimte-efficiënt zijn.

Kostprijs

Onderdeel van infrastructuur en herstellingswerken.

Contactpersoon

Io Pateet, T 014 53 91 73, io.pateet@westerlo.be

WOMMELGEM LEGT NIEUWE TRAGE WEG AAN

vriendvan.be

De nieuwe fietsverbinding tussen Wommelgem en Wijnegem vormt een veilig en aangenaam alternatief voor verplaatsingen met de wagen.

Doelstelling

Er werd een nieuwe fietsverbinding aangelegd tussen Wommelgem en Wijnegem doorheen de Schijnvallei. De nieuwe fietsverbinding vormt een veilig en aangenaam alternatief voor verplaatsingen met de wagen.

Samenwerking met

Samenwerking met gemeente Wijnegem. De Vlaamse Overheid en provincie Antwerpen gaven financiële steun.

Gemeente is trots op

Het nieuwe fietspad vormt een korte, aangename en veilige verbinding tussen Wommelgem en Wijnegem, bijvoorbeeld om naar Wijnegem Shopping Center te gaan. Door deze interessante verbinding laten meer mensen de auto aan de kant staan.

Kostprijs

264.000 euro

Contactpersoon

Nick Van Keer, T 03 355 12 58, nick.vankeer@wommelgem.be

GEMEENTEBESTUUR
Wommelgem

Provincie
Antwerpen

In 2015 voerde de gemeente Wommelgem deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ZOERSEL KIEST VOOR MEER BOS

vriendvan.be

Door het aanplanten van bos zal er meer CO₂ worden opgenomen en vermindert de netto uitstoot van de gemeente.

Doelstelling

Op 3 en 8 december 2015 heeft de gemeente een boomplantactie georganiseerd in het Zoerselbos. Onze kinderen, de toekomst van morgen, hebben 6.775 bomen en struiken aangeplant op twee stukken weiland van 1,45 ha. Er werd geopteerd voor een goede mix van inheemse soorten en werken met veel mantelzoom vegetatie – lagere struiken en onderhoud die zorgen voor een geleidelijke overgang van kortere vegetatie naar bos – en een bosaanplant van onder andere zomereik, linde, haagbeuk, beuk en esdoorn.

De twee weilanden betroffen een fauna-akker en een botanisch minder interessant grasland.

Samenwerking met

Het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij en de Zoerselse scholen.

Gemeente is trots op

De fantastische samenwerking tussen de verschillende partijen en omwonenden en het enthousiasme van de leerkrachten en leerlingen.

Aandachtspunten

Geen aandachtspunten voor de organisatie van de boomplantactie. Alles perfect verlopen. De groei van de aanplantingen moet opgevolgd worden.

ZOERSEL

In 2015 voerde de gemeente Zoersel deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

ZOERSEL KIEST VOOR MEER BOS

vriendvan.be

Kostprijs

2.370,86 euro voor de organisatie van de boomplantdag.
Het plantgoed werd door de Vlaamse Landmaatschappij aangekocht.

Contactpersoon

Monique De Feyter, T 03 298 08 43, monique.defeyter@zoersel.be

ZWIJNDRECHT KIEST VOOR OPENBAAR VERVOER

vriendvan.be

De gemeente maakt abonnementen van de Lijn voor haar inwoners betaalbaar en stimuleert zo het gebruik van openbaar vervoer voor haar inwoners.

Doelstelling

Zwijndrecht is al lang de gemeente die in Vlaanderen het verst gaat in het zogenaamde derdebetalersysteem (DBS) van De Lijn. De gemeente gelooft in een sterk en volwaardig openbaar vervoer als alternatief voor het drukke autoverkeer. Naar aanleiding van de recente besparingen bij De Lijn, waardoor de tarieven werden aangepast, nam de gemeente het initiatief om samen met De Lijn een nieuw derdebetalersysteem uit te werken.

- Gratis Buzzypass tot 24 jaar
- De gemeente betaalt alle Buzzypass-abonnementen voor jongeren tot en met 24 jaar. Ze hoeven dit niet aan te vragen, het abonnement wordt hen automatisch toegestuurd.
- Slechts 28 euro vanaf 25 jaar
- Iedereen vanaf de leeftijd van 25 jaar (Omnipass) zal voortaan slechts 28 euro betalen om een heel jaar gebruik te kunnen maken van het aanbod van De Lijn over heel Vlaanderen.
- De Vlaamse regering besliste onlangs om een einde te maken aan het gratis vervoer voor mensen ouder dan 65 jaar. Iedereen die ouder is dan 65 moet 50 euro betalen aan De Lijn. Mits voorlegging van een betalingsbewijs betaalt de gemeente echter 22 euro terug, zodat 65-plussers ook slechts 28 euro betalen voor een jaarabonnement.

In 2015 voerde de gemeente Zwijndrecht deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ZWIJNDRECHT Kiest voor OPENBAAR VERVOER

vriendvan.be

Samenwerking met

De gemeente werkt hiervoor samen met De Lijn.

Gemeente is trots op

De gemeente is er trots op dat ze, ondanks de besparingen bij De Lijn, toch blijft investeren om betaalbare abonnementen te voorzien voor haar inwoners.

Resultaten

Het is moeilijk te meten hoeveel autokilometers door deze actie bespaard worden, maar door het grote aantal aanvragen kan deze actie succesvol genoemd worden. Zo vroegen tussen eind november 2015 en begin januari 2016 5 461 personen van de 10 200 rechthebbenden binnen de leeftijdscategorie 25 t.e.m. 65 jaar een tussenkomst aan.

Kostprijs

De kostprijs wordt geschat op 860 000 euro.

Contactpersoon

Aard Van der Donckt, schepen leefmilieu, T 03 250 49 16, aard.vanderdonckt@zwijndrecht.be

Evi Haesendonck, T 03 250 48 07, evi.haesendonck@zwijndrecht.be

Deze gemeentelijke klimaatrealisaties kaderen in volgende overkoepelende campagnes:

KLIMAATNEUTRALE ORGANISATIE 2020

Meer info: www.provincieantwerpen.be
(zoekterm: klimaatneutrale organisatie 2020)

Burgemeestersconvenant

Voor lokale duurzame energie

Meer info: www.burgemeesterconvenant.eu

Meer info: www.kempen2020.be
enkel voor Kempense gemeenten

Focus op samenwerking

Begeleiding van gemeentelijk klimaatbeleid in de provincie Antwerpen is een samenwerking tussen provincie Antwerpen, intercommunales IGEAN, IGEMO en IOK, netbeheerders EANDIS en INFRAAX en diverse andere partners. Een overzicht van ondersteuning voor gemeenten vind je op www.provincieantwerpen.be (zoekterm: catalogus ondersteuningsmogelijkheden)

**Provincie
Antwerpen**